

nové bratrské listy

2004/II

**„Kéž je Hospodin, náš Bůh, s námi, jako
byl s našimi otci! Necht' nás neopouští
a neodvrhuje!”**

z obsahu:

Co znamená Ježíšův kříž dnes?

Církev jako stavba

Zdravá víra je v pohybu

Walther Eugen Schmidt

S odvahou do budoucnosti

Příloha - A. G. Spangenberg (2)

obsah

biblická úvaha

Co znamená Ježíšův kříž dnes?

(*S. Richter, přel. R. +. J. H.*)

Neztratit duši! (*M. Kitta*)

církev v obrazech

(2) Církev jako stavba (*O. Halama*)

zdravá víra ve zdravé církvi

(2) Zdravá víra je v pohybu

(*Zd. Vojtíšek*)

církev a já

Jak se mi žilo v církvi? (*R. Borskei*)

dějiny

W. E. Schmidt (*J. Štěpán*)

Krátké kalendárium (*Vl. Sakař*)

unitas fratrum

S odvahou do budoucnosti (2)

(*D. Crews, R. Starbuck, př. M. Ulrichová*)

naš seniorát

Hesla JB na internetu (*P. Heřman*)

Bratr Živan (*J. Polma*)

ThDr. J. M. Lochman (*J. Polma*)

Ohlédnutí za ses. V. Křížovou

(*T. Kalousová*)

čtenáři čtou a píší

O čem mi kázalo jedno exotické

slovíčko (*J. Kouba*)

Vzpomínka na P. Glose (*J. Uhlířová*)

ráj srdce

příloha

A. G. Spangenberg 2 (*M. Salewski*)

A. G. Spangenberg: Idea Fidei Fratrum

Nové Bratrské Listy **6. ročník (2004)**

Tento církevní časopis pro své členy a přátele vydává OCHRANOVSKÝ SBOR při ČCE v Praze.

Adresa: Hálkova 5, 120 00 Praha 2,

tel: 224 941 870

e-mail: uf.praga@netforce.cz

Registrováno pod zn. MK ČR E 12555

editorial

3 Vážení čtenáři,
upřímně Vás vítám u stránek dalšího čísla
4 našeho časopisu. I když je s vydáváním
tohoto periodika poměrně dost práce, bývá
6 to často radostná činnost. Je potěšující dostávat
dobré příspěvky, sledovat, jak se pomalu
8 plní potřebný prostor pro zkompletování
nového čísla, jak postupně dostává grafickou
12 podobu... Ale objevují se i pochybnosti, zda
má cenu vydávat další církevní časopis, když je
13 na trhu tak široká nabídka dobrých a zajímavých
17 titulů, když jsme obklopeni tolika možnostmi,
18 jak získávat nejrůznější informace, jak se
seznamovat s děním minulým i současným,
kde je možno číst poučené komentáře,
horké aktuality, věci poučné i zábavné.

20 Ano, jsme obklopeni, doslova zahrnuti
21 informacemi. Je toho tolik, že nemáme šanci
22 se ani se vším byt' jen letmo seznámit. Všude
24 kolem nás jen slova, slova, slova - jak už před
staletími vložil Shakespeare do úst svému
25 hrdinovi.

26 Ovšem všechna ta naše lidská slova jsou
průběžně používána k tomu, abychom se
snažili nějakým způsobem aspoň neuměle
překotkat to, co vykonal Ježíš a co ohlásil ze
svého kříže krátkým výrokem: "Dokonáno
ještě". Ačkoliv byl označován jako "Slovo"
(zvláště v janovských spisech), celý jeho život
byl tím nejvýmluvnějším činem Boží lásky.
Přišel, aby svým jednáním, svým nasazením
dosvědčil, že Pán Bůh nám ještě dává novou
možnost. A že to myslí smrtelně vážně.

Přejeme si, aby uveřejňované příspěvky
tak či onak z této skutečnosti vycházely a k
ní také směřovaly naše úvahy a přemýšlení.
Požehnané velikonoce Vám všem!

Bobumil Kejř

Co znamená Ježíšův kříž dnes?

Jeden mladý muž vstoupil do klenotnictví, aby pro svou přítelkyni koupil přívěšek na krk. Požádal o křížek. Prodávač vyložil na pult celý sortiment křížků a ptá se: „Chcete nějaký křížek s mužíčkem, nebo bez?“

Zasmál jsem se, když jsem tuto historku uslyšel. Ale když mne ujistili, že se to skutečně přihodilo, přišlo mi to velmi povážlivé. Co si vlastně mohou lidé dneska počít s křížem? Křížek na řetízku kolem krku, na zápěstí či na kotníku nohy, na uchu... Snad dnes ještě někdo tuší cosi o tom velikém vysvobození, které se událo na kříži. Ale je tu oprávněná domněnka, že pro mnoho lidí nehraje utrpení Ježíše Krista žádnou roli, když jejich vztah k církvi vymizel.

Co mi ale pomůže spekulovat obecně o dnešní společnosti, to mi kříž nijak nepřiblíží. Chci se sám postavit před kříž a sám na sobě pozorovat: Jak působí kříž ve mně? Co to pro mne znamená?

Nechat kříž působit.

Nechat kříž působit, to je duševní úsilí, které mi nikdy nepřipadalo moc lehké. Ale naštěstí znám takové momenty, kdy to najednou udělá „křup“ a kůra mého zkamenělého srdce praskne.

Poprvé se mi tak stalo, když jsem měl psát biblickou práci na téma: „KŘÍŽ.“ Ve skupině měl každý z nás za úkol vybrat si z množství po stole rozložených obrazů kříže ten, který ho nejvíce oslovuje. Kříže jednoduché, pestré, nesouměrné, malé, mohutné - motivy kříže na zdech, obklopeny zelení, a další a další... A tak jsem šel kolem stolu a namátkou jsem si nějaký obrázek vzal a přemýšlel jsem, co bych k tomu řekl.

Když jsem později seděl a uvažoval nad tou biblickou prací, najednou mi projelo hlavou: Vždyť já si sám nemohu kříž vybrat! Vždyť přece kříž je něco, co je na člověka vloženo! Kříž působí nejsilněji tehdy, když na mne dopadá se vši svou hrůzou. Je to něco strašného, co se tam na kříži stalo. To my všichni víme - ale dáváme prostor tomu, aby to na nás stále působilo?

Je tomu tak: ke kříži patří celý příběh Ježíšova života, utrpení a umírání. A jestliže mi chybí představivost, jestliže to nevidím, necítím a neokusím, pak mám přece v dnešní době dostatek názorného materiálu ve zprávách z krizových oblastí a zemí, kde se vede válka...

Kříž uvádí do pohybu.

Ecce Homo (ejhle, člověk), tak zní titul obrazu od malíře Domenica Feti. Obraz představuje trpícího Krista a pod ním je nápis: Já jsem trpěl pro tebe, co uděláš ty pro mne? Zinzendorf stanul jednou v Düsseldorfu před tímto obrazem a to, co zde prožil, popisuje později těmito slovy: „Krev se mi vehnala do tváří a nebyl jsem schopen odpovídat. Prosil jsem svého Spasitele, aby mne přitrl do společenství svého utrpení, i když se mé nitro tomu bránilo.“

Tato malá epizoda ze života Zinzendorfova ukazuje jasně, že ten, kdo otevře srdce kříží a utrpení Kristovu, dostává se do pohybu: Tady se musí něco stát! Ježíšovo utrpení snažně žádá odpověď. To věděl Zinzendorf už dříve, než uviděl tento obraz, ale bylo to pro něj důležitým impulsem na cestě, po které se rozhodl jít. A takový impuls potřebuji i já znovu a znovu. Přitom je důležité, aby mi vždycky bylo jasné: je to Bůh, který tam na tom kříži trpí a umírá. Je to Bůh, který činí divy a může způsobit i ten největší zázrak. Co všechno by byl mohl udělat: byl by mohl nechat vpochodovat nebeská vojska a zřídit tu nebeské království. Mohl vyhnat a zlikvidovat všechno zlo. A on to neudělal, nýbrž připustil, aby ho ukřižovali. Zemřel smrtí, kterou sám nezasluhoval, kterou ve své bezbožnosti zasluhovali lidé.

Žij!

Bůh, můj stvořitel a spasitel, umírá na kříži. Pro mne to znamená: Smím žít! Anebo ještě silněji: Bůh chce, abych žil, daruje mi život svého Syna. A tak kříž a smrt Ježíšova není „konec písne“, nýbrž začátek nového života - pro všechny lidi. Proto pro mne kříž znamená už zmrtvýchvstání, protože život, který Ježíš ztrácí na kříži, nezapadá do nějaké nicoty, nýbrž on ho daruje mně, nám, všem lidem. Takže teď je náplní mého života za to děkovat - slovy i činy - a odevzdat se Ježíšovi v důvěře, že život je silnější než smrt.

Stefan Richter

žerácený překlad z Brüderbote, duben 2003, R.+J. H.

Neztratit duši!

A svolav (Ježíš) zástup s učedníky svými, řekl jim: Chce-li kdo za mnou přijíti, zapřít sebe sám, a vezmí kříž svůj, a následuj mne. Nebo chtěl-li by kdo duši svou zachovati, ztratí ji; pakli by kdo zřatil duši svou pro mne a pro evangelium, tent' ji zachová. Nebo co prospěje člověku, by všecken svět získal, a své duši škodu učinil? Aneb jakou dá člověk odměnu za duši svou? Nebo kdož by se koli za mne styděl a za má slova v tomto pokolení cizoložném a bříšném, i Syn člověka stydět se bude za něj, když přijde v slávě Otce svého s anděly svatými. (Marek 8, 34-38 - kral.)

V minulém roce byla planeta Mars nejbliže Zemi za posledních 60 000 let. Zamířily k ní evropské, japonské a americké sondy.

V tisku se objevilo mnoho pozoruhodných názorů odrážejících, co lidstvo od těchto misí očekává. Sondy na oběžné dráze a roboti na povrchu budou hledat vodu a život. Bakterie, sinice a řasy, mikrobi a viry mohou na Zemi přežít ve věčném ledu v Antarktidě, v sirných pramenech v blízkosti podmořských vulkánů i v místech s vysokou radiací - proč by tedy nemohli žít na Marsu? Najde-li se voda - a prý se tak stalo už ve čtvrtek - dost možná v ní přežívají mikroorganismy. Až je objevíme, dojde k dalšímu přehodnocení lidského sebechápání. V dějinách se tak stalo například Koperníkovým rozbitím ptolemaiovského obrazu vesmíru a Galileovým „A přece se točí!“ Nejsme nic výjimečného, svět se nevrčí kolem nás, ale my kolem něj, nejsme středem dějin, geneticky máme k šimpanzům blíž, než si myslíme a mentalitou se nelišíme příliš od akvarijských rybiček. Žurnalisté zajasali, že i pyšná, antropocentrická křesťanská církev dostane

zásah, ze kterého se zřejmě nevzpamatuje. Nebudeme sami! Jedinečný vztah Stvořitele a stvoření se stane tuctovým. Padne naše falešné sebevědomí stvořenců šestého dne!

Zůstávám klidný. Nemyslím, že by se s případným objevem života na Marsu pro mne mnoho změnilo. Možná roboti seškrábnou ze skály trochu zeleného šlemu. Třeba vyvrtají zpod povrchu bakterie zamrzlé v ledovém sarkofágu. Těším se, až to spolu roztočíme! Za 4 miliardy let trochu poskočí na evolučním žebříčku a pak vyrazíme na pivo a dáme řeč o Shakespearových sonetech. Mart'anům zvlhnou tykadla nad tou krásou!

Ale proč vlastně o tom mluvím, když jsme z Bible četli Ježíšovo varování před ztrátou duše? Za léta „chození s Ježíšem“ jsem se naučil žasnout a divit se. Říkám, že vše, co mám, je dar. Chléb můj vezdejší, příroda kolem, moje malá dcera, žena, která mě má ráda navzdory mým chybám, život, který mi čím dál víc připadá svěřený jen na krátko. Nic není samozřejmé, nic není samo sebou. Léta medituji o starých příbězích z Bible, abych mohl žít naplno svůj příběh. Zapsali je dávní předkové, aby mě naučili vnímat něco, čemu říkají Boží láska. Abych se nerozplýval jenom nad pokakanou plínkou, ale i nad věcmi, které nejsou vidět a přesto bez nich nejde žít.

Nejsem nafoukaný, když věřím, že má se mnou Bůh jiné plány než s baktériemi. Neztratím víru, když se ukáže, že nejsme ve vesmíru sami. Jen hlupák vidí v rozmanitosti pouze mnohost a dá se zmást. Ale když je něčeho víc, ještě to neznamená, že musí zmizet úžas. Že není třeba poděkovat. Že vím všechno a ztratil jsem svou cenu.

K duši může člověk přistupovat stejně jako k životu na Marsu: pokud ji skalpely z člověka nevyřežou, je, prý, namyšlené a soběstředné o ní hovořit.

Když jsem byl kluk, představoval jsem si ji jako měchýř z kapra, kterého maminka porcovala k štedrovecerní večeři. Dodneška nevím, co to duše je. Ale právě tak mi uniká přesný význam pojmu Bůh, nebe, spása, peklo, láska, dobro, zlo ... Přesto se jich nechci vzdát.

Ježíš naléhavě radí, abychom ho následovali. I kdyby nám to přineslo kříž a sebezapření. Cesta za ním je riskantní - můžeme přitom ztratit duši, ale ztratíme ji pro něho. Zatímco když se na tu cestu nevydáme, ztratíme duši jalově, bez něho. Zdržet se stranou, zůstat doma nebo kráčet jinou cestou je lákavé - místo Ježíšovy přízně se můžeme ucházet o celý svět. Získat celý svět pro sebe - to si umíme snadněji představit, než co znamená ztratit duši pro Krista a evangelium. Ale i když pořád nevíme přesně, co to duše je, alespoň tušíme, že nám má být velmi vzácná. Pokud ji jednou ztratíme, jak ji získáme zpět? Budeme-li se v nám dostupné realitě, před lidmi za Ježíše stydět, distancovat od jeho cesty, on se bude stydět za nás tam, kam už naše moc a představitost nesahá.

Nevíme, co je to duše, ale víme, že když ji ztratíme, můžeme žít dál, ale nebude to šťastný a pravý život. Duše není život. Je víc než život. Kdo ji jednou ztratí, za co ji získá zpět? Naši předkové si ji představovali jako dech - vstupuje do nás a odchází. Ale přitom s námi nesplyvá v jedno. Volá v nás, úpí, vedeme s ní vnitřní dialog, snažíme se ji klamat. Vymyká se naší kontrole.

Duše se neztrácí podpisem spolupráce se Státní bezpečností ani špatným překladem Bible. Neuvízne v sítkách badatelů ani v servisech psychologů.

Potkal jsem několik lidí s opravdu nemocnou duší. Se smutnou duší. Chodili jako těla bez duše! Ale také jsem potkal lidi s krásnou duší, s radostnou duší! Lidi, kteří své duše zasvětili, odevzdali Bohu, Ježíši Kristu, evangeliu. Dali je v plen. Nabídli to, co v nich bylo jedinečné, co se v nich pnulo do výšky za světlem.

O duši musíme pečovat. Opatrovat ji, dobře živit. Pást na pastvách zelených. Kdo se o ni nestará, ztrácí jemnost a citlivost, nevidí neviditelné věci. Stává se vězněm ve vlastním domě. V dobré víře duši ze svého příbytku vyžene a místo ní se mu tam natáhnou inženýři duší a rozpoutají velký obrazoborecký mejdan, při kterém se vše promění na jedničky a nuly, příčiny a následky, chemii a kauzalitu. Možná ještě stojí pár domečků, kam duše smí, kde je vítána, kde dostane najíst a pak vypráví. Snad i dobrý pastýř přisedne ke stolu. Večer jí ustelou voňavou postel a ráno se probudí obcerstvena. Přál bych si, aby takovým domem byla i naše církev. Amen.

*Michal Kitta
farář ČCE v Hronově*

(kázání bylo proneseno 26. 1. 2004 v kostele u Martina ve zdi při zahájení kurzu, organizovaného Spolkem evangelických kazatelů, který byl zaměřen na téma „Duše“.)

církev v obrazech (2)

Církev jako stavba

Jste stavbou, jejímž základem jsou apoštolové a proroci a úhelným kamenem sám Kristus Ježíš. V něm je celá stavba pevně spojena a roste v chrám, posvěcený v Pánu; v něm jste i vy společně budování v duchovní přibýtek Boží. (Ef 2:20-22)

Církev, společenství křesťanů, je apoštolem přirovnána ke „stavbě“. Kralický text začíná slovy „(jste) vzdělání na základ...“ Jde tu o obraz domu, stavení, chrámu, stavby. Co z tohoto obrazu můžeme vyčíst?

Jste církví. Nejprve si všimněme apoštolova ujištění: jste stavbou. Tedy vy, kteří tento dopis čtete, buďte si jisti, že jste církví, společenstvím Božího lidu. Tak tomu měli rozumět čtenáři v Efezu. A nejenom oni. List do Efezu má obecný charakter, pravděpodobně šlo o okružní dopis určený mnoha skupinám a sborům v řecké oblasti. Jim všem je adresováno toto ujištění. Ale i v dalších epištolách se setkáme v různých obměnách s podobným ujištěním. A to i navzdory tomu, že apoštol ví o mnoha problémech sborů, konfliktech mezi skupinami i morálních selháních jednotlivců. Nic to nemůže změnit na jistotě, že konkrétní společenství je „stavbou“, „domem Páně“.

Tak to máme číst i my dnes. Církev není nějaká instituce. Církev to nejsou kazatelé, biskupové, faráři, církevní představitelé. Církev to jsme my všichni a tedy každý z nás. A to i přes všechny naše problémy a starosti. Buďte si jisti, že jste církví a máte své místo v Božím plánu a jednání v tomto světě.

Církev má svou historii. Podle vzhledu můžeme většinou odhadnout stáří každé stavby. Není tomu tak ale vždy. Mnohé stavby byly v průběhu let představovány a z

původní stavby nezbylo mnoho, někdy vůbec nic. Návštěvníci památného domečku Na Sboře v Kunvaldu už nevidí původní stavbu. Mohou ale sestoupit do sklepa, aby - s velkou pravděpodobností - viděli základy původního bratrského stavení. Tak také mluví apoštol obrazně o „stavbě církve“.

Základem „stavby“ jsou apoštolové a proroci. Někdy se setkáváme s výkladem, že se tu jedná o apoštoly a proroky novozákonní. Důkazem toho má být skutečnost, že proroci jsou jmenováni až po apoštolech (tak například usuzuje J. R. W. Stott). Dnes se někdy dokonce setkáme s tvrzením, že se jedná o proroky a apoštoly současné. S tím se setkáme u skupin, které žádnou historii nemají, nebo se vědomě od své vlastní historie distancují. Z celé souvislosti biblického textu, který hovoří o spojení židů a pohanů v jeden nový lid, je ale zřejmé, že jde o svědectví proroků, kteří Kristův příchod oznamovali, a apoštolů, kteří jsou historickými svědky pozemského i vzkříšeného Ježíše.

Církev tedy má dávnou historii, navazuje na tuto starobylou tradici. To bylo důležité ujištění pro mladé, nově vzniklé a vznikající křesťanské sbory z pohanů. Mohly si uvědomit své místo v tradici Božího jednání. A to je i pro nás, pro církev i jednotlivá společenství nesmírně důležité dnes. Nezačínáme na „zelené louce“, ale stojíme a žijeme v historické kontinuitě. Našimi předky v této řadě nejsou jenom Čeští bratři či svatý Augustin. Je to například také apoštol Jan a Petr, nebo Izaiáš. Toto vědomí patří k víře. Je důležité a v různých situacích naší víry může být posilou a povzbuzením.

Středem víry a církve je Ježíš Kristus. Když se ve starověku začínala stavba, jako první musel být položen úhelný kámen. Pevný bod, z něhož se stavba rozměřovala. Při archeologických vykopávkách se často narazilo na veliké a těžké kvádry, úhelné kameny staveb. Při stavebním reji musel úhelný kámen zůstat nepohnutelný. Nemohl být jen tak snadno odkopnut nebo zasypán. Takovým pevným a nepohnutelným bodem je pro církev Kristus Ježíš.

Jako pevně usazený kámen uprostřed stavby je Boží zjevení v Kristu usazeno v dějinách. Tato dějinná událost je nezvratná a nezměnitelná. Tím se ještě jednou vracíme k významu proroků a apoštolů. Proroci a apoštolové nejsou jen našimi předky ve víře. Jejich svědectví je zároveň normou této víry. Církev prvního století neměla k dispozici Bibli, tak jako dnes my. A církev v Efezu nebyla zakotvena ani ve svědectví Zákona a proroků, jako například křesťané v Jeruzalémě. Jejich živá zkušenost víry ale musela být něčím poměřena, něčím kontrolována. Jednoduše řečeno, proroci ukazovali k budoucímu Božímu jednání a apoštolové jsou očitými svědky života, smrti a vzkříšení Kristova.

V Kristu je církev spojena a roste. Růst církve je dnes hojně užívané slovo. Je mnoho knih, které o růstu církve byly napsány, někdy najdeme i návody, jak růst církve zajistit. Je jisté, že v současnosti, kdy křesťanů v našem kulturním prostoru spíše ubývá,

je růst důležité téma. Musíme se tímto tématem zaměstnávat. Ale! Je růst církve jenom početní růst? A neukázalo se někdy, že to, co bylo považováno za růst, přineslo církvi roztržky a v důsledku oslabení?

Biblickému slovu můžeme rozumět i jako zrání. Je to totiž růst, který vychází z Krista a jehož cílem je církev jako „duchovní příbytek Boží“. Růst v Kristu je v epištolách hojně užívané spojení. Nejde tu o počet, ale o hloubku. Růst ve věrnosti, ve vytrvalosti, růst ve víře, lásce i naději. Růst nikdy nemůže být cílem, je důsledkem. Důsledkem zakořeněnosti křesťanů, sboru a církve v Kristu. A zůstává-li církev v Kristu, pak je místem Boží přítomnosti. A opět: copak jsme nezažili někdy početná shromáždění, která byla teatrální a duchaprázdná a naopak setkání několika křesťanů, které bylo vskutku kristovské a požehnané?

A na závěr si všimněme ještě onoho pasivního slovesného tvaru - jste budováni. Na počátku jsme se nechali apoštolem ujistit, že jsme to my, kdo tvoří církev, že jsme to my osobně, na kom také záleží. To ale neznamená, že jsme to my, na kom církev stojí a kdo ji budují.

My se můžeme a máme dát k dispozici, do služeb Kristu a církvi, hledat uprostřed společenství hlubiny víry a zdroje duchovního růstu.

A to můžeme vždy a za všech okolností. Ať už je náš sbor velký nebo malíčký, silný či chatrný. Jsme přece církví Kristovou.

Ondřej Halama

zdravá víra ve zdravé církvi

(2) Zdravá víra je v pohybu

Metaforou pohybu v titulku druhé části našeho uvažování o zdravé víře jsem se pokusil vyjádřit, že vztah k Bohu a s Bohem se - stejně jako jiné vztahy - přirozeně mění a vyvíjí. Na lidské straně jde tento vývoj ruku v ruce s vývojem biologickým, citovým, mravním i s vývojem poznávacích schopností. Pokud si uvědomíme zákonitosti tohoto vývoje, můžeme získat perspektivu a naději pro duchovní směřování sebe, svých dětí a příbuzných nebo svých křesťanských bratří a sester, a dokonce i svých jinak věřících či nevěřících bližních.

Při snaze porozumět zdravému a přirozenému duchovnímu vývoji se nejvíce osvědčilo vyjít z koncepce amerického psychologa Jamese W. Fowlera (*1940). Své dřívější výzkumy Fowler roku 1981 shrnul do knihy „Stupně víry“ (Harper & Row, San Francisco). Popisuje v ní šest stupňů víry, jimiž by - v ideálním případě - mohl člověk projít. V reálném životě se ale patrně jen menšině lidí podaří překonat třetí stupeň této škály. To není samozřejmě žádná katastrofa, pěkný a plodný život se dá prožít i tak. Toto konstatování je spíše pobídka pro ty, kdo jsou ochotni vnímat, že stejně tak, jako láska mezi mužem a ženou nekončí u prvního polibku, může být také vztah s Bohem dobrodružstvím objevování s otevřeným koncem.

Před šestící stupňů víry podle Fowlera leží nediferencovaná víra. Toto rané stadium se vymyká možnostem výzkumu, a tak Fowler pouze předpokládá, že v tomto předstupu se víra formuje v závislosti na podnětech, které přicházejí od rodičů a dalších blízkých osob. Formuje se základní vztah dítěte k tomuto světu: důvěra, anebo hrozba opuštění, jistota, anebo vědomí rozpornosti, naděje, anebo obava.

Na první stupeň víry přechází dítě zpravidla ve věku asi tří let. Přejít souvisí s rozvojem myšlení a jazyka a se schopností používat symboly. Fowler tento stupeň nazývá intuitivně projektivní vírou. Hlavní roli hraje fantazie. Víra je spíše magická. Bůh bývá vnímán jako velký čaroděj, jeho velikost se měří schopností konat zázraky. Postoje na tomto stupni napodobují svět dospělých, kteří přece dobře vědí, jak s tajemnou a mocnou božskou bytostí nejlépe zacházet.

Ke druhému stupni víry člověk dospívá tehdy, když duchovní zážitky (především s božskou silou a mocí) vnímá i vyjadřuje pomocí příběhů. Proto Fowler tento stupeň nazývá mýticko literární vírou. Příběhy sledují jednu linii a vyžadují logickou, příčinnou návaznost. Víra na tomto stupni je tedy především přímočará (sleduje jen jeden příběh) a důsledná (musí existovat spravedlnost, zlo potrestáno, dobro odměněno). Tato přímočarost a důslednost někdy činí z dětí tzv. „jedenáctileté ateisty“, kteří (někdy navždy) odmítají cokoli „nelogického“, např. představu dobrého Boha, který dopouští zlo.

Z denního styku známe své bližní, pro něž je charakteristika tohoto stupně dominantní: jsou natolik zajati svým výkladem světa (svým „mýtem“, „příběhem“), že nedokáží od něho poodstoupit a přijmout i jinou perspektivu. Pro takové lidi se někdy (nepříliš vhodně) používá negativní označení „fundamentalisté“. Ačkoliv tento pojem zpočátku označoval jedno americké křesťanské hnutí, rozšířil se i na stoupence jiných přesvědčení, kteří nejsou ochotni (schopni) opustit jednosměrný „kruhový objezd“ svého myšlení.

Na první pohled je paradoxní, že některým dětem věřících rodičů pomáhá překonat tento „fundamentalistický“ stupeň víry zkušenost, která je většinou vnímána velmi negativně: konfrontace biblického příběhu o stvoření, vykládaného v kostele, a evolučního příběhu, zprostředkovaného především školou. I když tato konfrontace může být bolestivá, dítě je nuceno vyrovnat se s faktem existence více „příběhů“ a více perspektiv. Tato krize se může stát podnětem k přijetí vyššího stupně duchovního vývoje.

Krachem doslovnosti a jednoznačnosti je totiž otevřena cesta ke třetímu stupni - synteticky konvenční víře. Předpokladem pro ni je schopnost vidět sebe očima druhého. Jinými slovy: druhý je pro mne zrcadlem, v němž se sám vidím. V zrcadle těch, na nichž mi záleží, se toužím vidět co nejlépe. Přizpůsobuji se jim tedy, aby mne zrcadlili co nejpriznivěji. Ti druzí (a tedy jejich konvence) formují i můj duchovní život. Na tomto stupni víry se proto člověk velmi snaží maximálně se přizpůsobit duchovní skupině, k níž chce patřit. Vědomě i podvědomě vyhledává návody, jak se to či ono v té skupině dělá, protože chce být skupinou schválen - zrcadly dobře zrcadlen. Může jít samozřejmě o nejrůznější návody - od „vhodného“ oblečení přes „zbožný“ slovník nebo tón řeči až po získání určité náboženské zkušenosti a vydávání svědectví o ní.

Člověk na tomto stupni víry (a bývají to lidé od puberty výše) ovšem ve své skupině také hledá syntézu všech svých dosavadních poznatků a zkušeností. Nedokáže žít s rozpory a nevyřešenými otázkami, a hledá proto prostředí, které poskytuje černobílý pohled na svět a jednoduchý paklíč k otevření každého problému. Pokud toto prostředí nalézá, se vši rozhodností, nadšením a maximální oddaností jej hájí a nekriticky prosazuje. Z takové víry se pak stává ideologie, zachraňující před složitostmi a otázkami.

Jak již bylo řečeno, překonat tento stupeň není jednoduché. Člověk se totiž na něm ocitá v rovnovážném stavu, z něhož se mu zpravidla nechce. Souhlas jeho významné skupiny mu dělá dobře. A syntetický obraz světa ho zbavuje nepříjemného pochybování a rozpornosti.

Pro skupinu je tento stupeň víry jejich příslušníků rovněž velmi výhodný, neboť člověk na tomto stupni bývá výkonný, nevystupuje z řady a bývá ochoten se přizpůsobit. Výborným nástrojem, jímž je (většinou mladý) člověk udržován na tomto stupni duchovního života, je např. sňatek s příslušníkem stejné skupiny. Oba manželé vstupují do neznámého společenského postavení, oba se orientují podle mínění stejné skupiny a jsou dychtiví okoukat, jak se má vést domácnost, jak se mají vychovávat děti, jak se má to či ono dělat tak, aby v zrcadlech byl viděn souhlas. Naplnit očekávání skupiny přináší velké uspokojení díky pocitu, že svou novou roli zvládli. Pravdou ovšem je, že skupina spíše „zvládla“ je. Samozřejmě za cenu ukončení nebo alespoň zpomalení jejich duchovního vývoje.

Ovšem i naši bližní, kteří nežijí v žádné duchovní skupině, mají ve své většině silně konvenční názor na život. Neovlivňuje je církevní společenství, ale konvence většinové společnosti, vyjadřované často ústy populárních osobností. Pokud např. na stránkách barevného časopisu některá populární herečka plane pro kosmickou energii, pro čtenáře (a čtenářky) se tento přístup stává přijatelný. Více takových podnětů pak pro mnoho lidí přinese prosté a nevědomé přizpůsobení se konvencím - a „evangelium“ kosmické energie se pak šíří samo, velmi snadno a rychle.

Překonat líný sklon ke konformnímu jednání často vyžaduje krizi. Ta může přijít z několika stran. Jednou možností je, že syntetický obraz světa se neosvědčí tváří tvář některé bolestné skutečnosti, která zpochybní jeho přehlednost a černobílost. Jinou možností je zklamání autorit, a tedy pokles jasu zrcadel, která člověka doposud uspokojovala v touze být schválen. Ještě jinou (a zdaleka ne poslední) příčinou krize může být získání takového stupně jistoty (třeba díky společenskému vzestupu), která zrcadla už v podstatě nepotřebuje.

To vše může (ale nemusí) pomoci k tomu, aby člověk dosáhl čtvrtý stupeň Fowle-rových škál - individuálně reflexivní víru. Ta vyžaduje kritickou reflexi dosavadního systému víry, získaného na třetím stupni a zpevněného vazbou na duchovní skupinu a její autority. Tato reflexe přináší novou kvalitu, ale cena za tento nový vztah k Bohu a lidem bývá vysoká: člověk vychází z teplíčka konvencí, pochybuje, riskuje. Často dokonce cítí odcizení od „svého“ duchovního společenství, neboť se pro toto společenství stává příliš samostatným, málo závislým, a tedy nestabilním prvkem. Individuální rozvoj tak může přinést pocit osamění.

Přejít na individuálně-reflexivní víru je úkolem věku mladé dospělosti, ale často se tento úkol posune až do středního věku nebo se zcela vytratí. Jeho podstatou je přesunout zdroj autority nad svým životem (který představovali nejdříve rodiče, pak skupina a její vůdce či její ideologie) zvnějšku dovnitř. Člověk připouští, aby se vnější autority dostávaly do konfliktu s vnitřním svědomím. Jedinec je jistě stále silně (zpravidla silněji, než si připouští) ovlivňován zvnějšku, přece však je tyranie konvencí omezena a on je schopen toto ovlivňování reflektovat a kriticky zpracovávat. Do oblasti reflexe samozřejmě patří i vlastní postoje, jednání a názory. Rozvine se „perspektiva třetí osoby“ tak, že člověk je schopen vidět sám sebe v síti svých konvenčních vztahů jakoby z pohledu vnějšího pozorovatele.

Člověk při přechodu na tento stupeň víry zpravidla vnímá, že jeho vztah k Bohu se problematizuje, vztah přestává být tak (sebe)jistý, jako když ho nesla a podporovala skupina, zároveň ale vnímá tento vztah jako daleko autentičtější, poctivější a hlubší. Člověk přijímá nejistotu i v obraze světa: připouští nejednoznačnost jeho jevů, mnohost přístupů, relativitu soudů. I zde se ovšem za (sebe)reflexi a (sebe)kritiku platí vysoká cena: nejistota, pochybování a stálé hledání.

Kritické vidění individuálně reflektivního stupně víry je překonáno na pátém stupni, který Fowler nazývá spojující víra. Tento stupeň se zřídka vyskytuje před dosažením středního věku. Víra na pátém stupni je schopna nejen reflexe a kritiky jednotlivých (i vlastních) stanovisek, ale i vidění z různých stanovisek současně. Různá stanoviska tato víra spojuje do živého dialogu, který se odehrává uvnitř člověka, ale který nese své plody v podobě moudrosti i do mezilidských vztahů. Víra na pátém stupni přijímá, že pravda má více rozměrů, a je si vědoma toho, že každý pokus o její vyjádření je omezující. Nevzdává se svých postojů, ale oceňuje i cizí a je otevřená rozhovoru. Je schopna smířovat zdánlivé protiklady a vytvářet prostředí, v němž i ostatní mohou kultivovat svá vidění, své vztahy, svou víru.

Poslední, šestý stupeň Fowler nazývá stupněm univerzální víry. Zatímco pátý stupeň se pokoušel najít rovnováhu mezi svým spojujícím posláním a snahou zachovat svou identitu, šestý stupeň už rezignuje na jakoukoli obranu svého já. Vzdává se ho ve prospěch bezvýhradné lásky a bezvýhradného přijetí druhého člověka. Tento stupeň se vyskytuje zřídka: bývá dosažen především lidmi, kteří překračují lidská měřítka normality, stávají se blázny pro Boží království, a jsou někdy dokonce vnímáni jako hrozba „normální“ společnosti. Jsou proto často obětí nepochopení a zpravidla až další generace (které se už necítí ohroženy) v nich rozpoznávají mimořádné, „svaté“ osoby.

Velmi zjednodušeně a s pomocí Jamese Fowlera jsme tedy sledovali duchovní vývoj člověka. Někdy nám k jeho postižení nestačí slova, někdy se nám nedaří jeho zákonitosti přesně vystihnout a charakterizovat. Navzdory těmto nešikovnostem je jeho směr zřejmý - od egocentrismu ke stále širší perspektivě, od různých forem obrany k sebevydání. Nad jednotlivostmi můžeme polemizovat, ale neměli bychom si nechat ujít výsadu nadějně perspektivy, kterou nám přemýšlení o tomto vývoji přináší: Pán Bůh s námi ještě neskončil, cesta je otevřena pro ostatní i pro mne až tam, kde vývoj již nebude potřeba. Tomu místu říkáme nebe.

Zdeněk Vojtíšek

církev a já

Jak se mi žilo v církvi?

Jak jsem poznával církev? Byl jsem požádán, abych se pokusil povědět něco ze svých vzpomínek a zkušeností ze života ve společenství, které nese název církev. Bylo zde uvedeno „církev“ s malý písmenem, což pro mě znamená, že jde o uspořádání lidského společenství na tomto světě. Jde tedy o viditelné seskupení lidí věřících v Boha. Osobně musím začít vyprávěním o rodinném prostředí, ve kterém jsem vyrůstal s milými rodiči a s osmi sourozenci. Byla to pro mě škola, mohl bych ji nazvat „škola

dobré výchovy“. Snad si někdo položí otázku, jak to mohli naši rodiče stačit s tolika dětmi? I já se nad tím zamýšlím a vede mě to k velikému obdivu a vděčnosti. Rodiče, kromě rodinných starostí a prací s obživou atd., měli velikou starost o své duše, aby jejich život byl v souladu s Boží láskou a slovem Božím. Jejich víra byla tichá, každý den ji prohlubovali v modlitebním ztišení. Vždy měli na mysli, že děti jsou Božím darem a že nejen před světem za ně nesou odpovědnost, ale také před Bohem. Denně nás v hlasitých i tichých modlitbách přinášeli před Boží trůn a prosili o milost pro nás děti, abychom také jednou dospěli k víře v Pána Ježíše. Proto také od samého dětství nás vodili, nebo dokonce nosili, do společenství sboru. Samozřejmě neměli auto ani jiný povoz, cesta pěšky trvala přes hodinu, nedbali však na počasí, ani na práci v domě nebo na poli. Neděle, to pro nás byl veliký svátek. Dopoledne jsme byli ve shromáždění a odpoledne se rodiče věnovali dětem. Dodnes vzpomínám, jak to bylo nádherné a krásné, když jsme v neděli odpoledne společně seděli na mezi a ve stínu obilí jsme zpívali a naslouchali vyprávění rodičů, kteří vzpomínali na své dětství, jak to bylo velmi nesnadné žít bez víry v Boha.

Musel jsem vzpomenout na svůj domov, neboť tam jsem poznal církev a byl jsem uveden do společenství věřících. Je pravdou, že základem národa je rodina. Toto můžeme přeneseně povědět i o církvi - že základem církve je rodina. Křesťanská rodina a sbor mě přivedly k rozhodnutí nastoupit po válce studium na Biblickém ústavě v Kutné Hoře. Po ukončení v roce 1950 jsem byl povolán do sboru Jednoty bratrské v Koberověch a později do Tanvaldu.

Základy víry jsem z Boží milosti obdržel v rodině a v mém původním sboru v Hrádku nad Olší. Musím říci, že to byl základ, na němž jsem stavěl jak na studiích tak i ve sborech. Mou první zkušeností bylo, že jsem poznal touhu lidí blíže poznávat cestu za Kristem. S touhou přicházeli k Božímu slovu a Duch svatý jim otevíral srdce i mysl a oni poznávali přítomnost Boží ve svých životech. Jejich náboženství se měnilo v opravdové následování Pána Ježíše.

Klady viditelné církve jsem poznal ve službě slovem Božím - byl jsem veden lidmi ve společenství, abych jim ukazoval na Církev Beránkovu, která je neviditelná, do níž se vstupuje vírou ve vítězství Pána Ježíše, které přinesl prolitím své svaté krve k odpuštění

všech našich přestoupení. Společenství církve, prochnuté Boží láskou, mi bylo velikou pomocí, stále cítím a prožívám moc jejích modliteb. Často jsem byl hluboce dojat, jak mě modlitby těchto bratrů a sester nesou na rukou veliké lásky. Je to projev vzájemné lásky a služby.

Velkým kladem církve je skutečnost, že člověk na této zemi není sám. Vím, že Ježíš je se mnou, ale bratr a sestra při podání ruky a při vyslovení svého poděkování - to bývá dalším povzbuzením do mé duchovní služby.

Bylo by mnoho co psát o záporech, ale myslím, že to mnozí znají až příliš dobře a dokáží si představit, s jakou lítostí jsme prožívali ztrátu svého sborového domu. Ocitli jsme se tak v podobné situaci, ve které byl i král David. I on nařikal nad svým přítelem, s kterým chodíval do chrámu: „Nebo ne nějaký nepřítel útržky mi činil, sic jinak snesl bych, ani ten, kdož mne nenávidí, pozdvihl se proti mně, nebo skryl bych se před ním. Ale ty, člověče mně rovný, vůdce můj a domácí můj, s nímž do domu Božího jsme společně chodívali.“ (Ž 54,13-17).

Církev - společenství věřících, je mi pobídkou k překonávání mnohých těžkostí. Uvědomuji si však, mám-li druhé potěšovat, musím pozvednout hlavu vzhůru a pozdvihnout oči k nebeskému Otci a u něj hledat pomoc ke svému potěšení i k potěšení jiných. Společenství věřících mě vede k větší pokoře a ke stálému zvěstování evangelia, neboť v něm je pomoc i naše budoucnost. V rukou Božích jsou časové naši.

Jak se mně žilo v církvi? Pokud jsem Boží láskou naplňován láskou k člověku, pak musím říci, že dobře.

Rudolf Borskei

dějiny

Walther Eugen Schmidt

Tento potomek českých a moravských pobělohorských exulantů byl plných 60 roků úzce spojen s Obnovenou Jednotou bratrskou v Čechách. Prostřednictvím svého otce Eugena A. E. Schmidta, prvního kazatele jejího prvního sboru v Potštýně (tak se ve 2. polovině 19. stol. psal název dnešního Potštejna) se seznámil s Masarykovými. Zprávy, články a studie obou Schmidtů, otce Eugena A. E. a jeho syna Walthera, bohatě doplňují nejen historii evangelické církve české, pozdější Jednoty bratrské, ale i celé nekatolické ekumény v Čechách a na Moravě v období 1870 - 1934. Zejména Walther (podle vzpomínek a sdělení jeho nejmladší, dosud žijící dcery Evy Marie Susette psal její otec svoje první křestní jméno v této podobě) zanechal bohaté literární dílo, publikované v časopisech. Z českých jsou to zejména Bratrské listy (1894 - 1920) a Jednota bratrská (od r. 1921).

Na životní cestě otce a syna Schmidtových navíc zřetelně vidíme, jak Pán Bůh „dlouhodobě plánuje“, jak si zvláštními cestami a událostmi připravuje své služebníky pro plnění jim svěřených úkolů. V obou případech se to týká i jejich zvláštního přátelství s Tomášem G. Masarykem.

V masarykovské literatuře a bibliografii mají své významné a trvalé místo studie a články Walthera Eugena Schmidta uveřejňované mezi roky 1906 - 1930 (v přetiscích až do roku 1934). Jeho osobnost je však v současnosti v České republice, a to i mezi odborníky, téměř neznámá.

Obnovená Jednota bratrská se vrací do českých zemí

Vraťme se zpět do 60. let 19. stol. do malého městečka Potštejna ve východních Čechách. Situace evangeliků v českých zemích nebyla po vydání Tolerančního patentu v roce 1781 nijak příznivá a po smrti Josefa II. se ještě zhoršila. Mnoho slibů zůstalo na papíře a byla uplatňována četná omezování. Teprve po vydání Protestantského patentu v roce 1861 císařem Františkem Josefem I. byla zrušena některá omezení a tak pokročilo zrovnoprávnění obou evangelických církví (reformované a luterské) s církví římskokatolickou. Pro Obnovenou Jednotu bratrskou, která působila v zahraničí, byl tento patent podnětem pro zahájení činnosti v českých zemích - původní vlasti Jednoty bratrské. A tak její Generální synod v roce 1862 v Herrnhutu (Ochranov) jednal o možnosti vnitromisijní práce v Čechách. Synod již v roce 1869 vytvořil Českomoravské komitě, které mělo započatou práci v českých zemích řídit.

V novodobé historii obnovené Jednoty bratrské v českých zemích se stal přelomovým rok 1870. 16. října byl přijetím 27 osob v Potštejně založen první sbor a tím byla - po téměř 250 letech nedobrovolné absence - obnovena její duchovní práce v zemi jejího vzniku pod jménem Evangelická bratrská církev. Zanedlouho byl v Potštejně zakoupen zánovní kamenný dům a 6. srpna 1871 v něm došlo k posvěcení nové bratrské modlitebny. (Podrobněji viz článek D. Vacovského ke 130. výročí sboru v Potštejně - NBL 2/5 : 8 - 12, r. 2000).

Schmidtovi v Potštejně - dětství a mládí Walthera Schmidta

Za prvního kazatele vybralo ředitelství Jednoty bratrské v Ochranově losem, jak bylo při podobných příležitostech pravidlem, Eugena Alberta Edmunda Schmidta (31. 3. 1844 - 16. 12. 1914), potomka českých bratrských exulantů. Protože členové sboru však byli vesměs Češi, musel se nejprve naučit česky. Odejel proto v říjnu 1871 do Krabčic u Roudnice n. L., aby se u faráře reformovaného sboru Václava Šubrtu intenzivně učil češtině. Instalace nového kazatele se konala v neděli dne 13. října 1872. E. A. E. Schmidt ve své zprávě o činnosti sboru za rok 1883 informuje mj., že obdržel rakouské občanství, aby mohl jako správce sboru právoplatně oddávat snoubence.

E. A. E. Schmidt se 11. listopadu 1873 oženil s Friedou Dorotheou roz. Schneider (29. 7. 1848 - 12. 2. 1921), potomkem moravských bratrských exulantů.

Z časopisů evangelické bratrské církve se dovídáme mnoho podrobností ze života a duchovní práce E. A. E. Schmidta. On sám téměř pravidelně v nich uveřejňoval nejdůležitější informace z výročních zpráv, další zařazovala občasné redakce časopisů. V jedné se dočteme, že v roce 1910 při příležitosti 80. narozenin, „ráčil Jeho Veličenstvo císař propůjčiti kazateli v Dubé bratru E. A. Schmidtovi Zlatý záslužný kříž za uznání jeho téměř 40leté činnosti v Čechách. Je to asi první uznání, jehož se kazateli původní i obnovené Jednoty od panovníka rodu Habsburského dostalo.“ Záslužný kříž mu byl

odevzdán c. k. okresním hejtmanem na slavnosti 10. října 1910. Eugen A. E. Schmidt zemřel na začátku první světové války, 16. prosince 1914.

Prvním dítětem Schmidtových, které se jim v Potštejně narodilo 21. 12. 1874, byl Walther Eugen. Dalšími dětmi postupně byly: Gerhard Eugen (1876 - 1952), Eugen (1878 - 1914 padl v Haliči), Frieda Elisabeth (1881 - 1883), Gottfried Eugen (1886 - ?) a v Dubé Margareta Frieda Dorothea (1891 - ?). Všichni sourozenci, jak vyplývá z předcházejících odstavců, byli tedy po svých rodičích potomky českých a moravských bratrských pobělohorských exulantů. Do 15 roků žil Walther se svými rodiči v bratrském sboru v Potštýně. V roce 1889 byl jeho otec povolán za kazatele do druhého sboru Jednoty bratrské v Čechách v Dubé u České Lípy. Téhož roku přešel Walther na bratrské německé gymnázium v Nížkém (Niesky). Zde vykonal maturitu v roce 1893 a odešel na bohoslovecký seminář v Gnadenfeldu v bývalém Horním Slezsku (dnešní obec u Ostrožnice a Rzeszyce, okres Kožle v Polsku, severovýchodně od Opavy). Po absolvování působil v letech 1896 - 1902 jako učitel na bratrském chlapeckém výchovném ústavu v Königsfeldu v Badensku - Württenbersku. Podle sdělení jeho dcery vzpomínal celý život na toto období, neboť zde získal cenné zkušenosti s výchovou malých i dospívajících dětí, což zejména později využíval při svém farářském působení ve Švýcarsku. Považoval tento mezistupeň v odborném růstu farářů za velice užitečný. Vzpomínal velice rád i na příznivou vnitřní atmosféru v tomto výchovném ústavu. Bylo zde totiž hodně žáků ze zahraničí (Velká Británie, Švýcarsko, Francie aj.), což tlumilo nacionalistické projevy žáků německých. Ty se naopak občas projevovaly v čistě německém prostředí v Nížkém.

Významným mezníkem v jeho dosavadním životě i pro jeho další životní orientaci byl rok 1902. Tehdy byl nejprve ordinován v Dubé, kde byl kazatelem jeho otec. Téhož roku byl ustanoven vikářem sboru Jednoty bratrské v Praze. Zde byl pomocníkem kazatele Václava Betky. Nedlouho po jeho příchodu však kazatel V. Betka odejel na dlouhodobé léčení do tehdejšího rakouského Přímoří a tak převzal sám veškerou duchovní péči o pražský sbor.

Po příchodu do Prahy studoval při vikářském povolání filosofii na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Diplomovou práci vypracoval na téma „Das religiöse Leben in den ersten Zeiten der Brüderunität“. Jeho oponenty byli profesori J. Goll a J. Kalousek. Práci obhájil na podzim roku 1907. Doktorem filosofie Univerzity Karlovy byl promován 15. října téhož roku. Diplomní práce byla v němčině otištěna v časopise pro bratrské dějiny, vycházejícím v Herrnhutu (Ochranově). V této podobě je také uložena v Archivu Univerzity Karlovy v Praze.

V ústředí Jednoty bratrské v Ochranově 1907 - 1934

Po ukončení vysokoškolských studií se stal sekretářem Českomoravského díla, které řídilo práci Jednoty bratrské v českých zemích a sídlil v ústředí této církve v německém Ochranově. Zde se v roce 1909 seznámil se švýcarskou učitelkou Clarou Margarethou Staehelin (8. 6. 1878 Basilej - 3. 1. 1958 Menziken), která se v ústředí Jednoty bratrské připravovala na působení v bratrské misii v Surinamu. Dne 7. července 1910 uzavřeli

v Basileji sňatek a plných 24 roků bydleli v Herrnhutu. Zde se jim narodily 4 děti: Erdmuth Dorothea (1911 - 1919), Christoph Heinrich Walther (Heinz, 1913 - 1992), Emil Eugen Walther (Geni, 1916 - 1945 padl ve Slezsku) a Eva Maria Susette (Susi, 17. 6. 1922). Tato nejmladší dcera W. E. Schmidta, provdaná v roce 1948 v Basileji za bratrského faráře Paula Theile, žije dosud ve Švýcarsku. Velmi obětavě vyhledala údaje v rodinných dokumentech, sepsala vzpomínky a podrobný rodokmen posledních tří generací Schmidtových a poskytla je laskavě autorovi.

Mnoho cenných informací, které dokreslují životopis W. E. Schmidta, zejména jeho aktivity během působení v českých zemích v letech 1902 - 1934, bylo - jak bylo připomenuto výše - získáno excerpcí asi 60 ročníků časopisů Jednoty bratrské. Dotvářejí pestrý obraz jeho činnosti a funkcí v evangelické církvi české, po roce 1918 nazvané Jednota bratrská. Dovídáme se v nich podrobnosti o událostech v církvi, např. o uvádění kazatelů do úřadu, o sborových slavnostech, výročních církevních konferencích apod. Většiny těchto akcí se zúčastňoval W. E. Schmidt, vesměs jako hlavní osoba. Později, když působil v ústředí církve v Ochranově, navštěvoval postupně všechny sbory evangelické církve české, resp. Jednoty bratrské. K nejzajímavějším z tohoto období patří jeho proslov na církevní slavnosti ve sboru v Nové Pace dne 28. 9. 1911.

Proslov nazval jeho autor „Matka“ a byl otištěn v Bratrských listech 17. 10. 1911, 108-110. Je to alegorické vyprávění, v němž autor charakterizuje podle něho velice neutěšený duchovní stav českého národa a projevuje nad ním lítost. Matka - česká a moravská země, vlast českých a moravských exulantů vzpomíná na své děti, které ji v pobělohorském období musely pro víru opustit. Matka denně vycházela za vesnici a za obzorem vyhlížela své děti. Sama jim kdysi vzkázala, aby odešly do zemí šťastnějších, kde by nebyly otroky, radující se ze svobody, která v domově nebyla. A den co den se ptala, kdy přijde chvíle, kdy ona, zotročená žena, bude mít kolem sebe své syny a dcery ji osvobozující.

A očekávaný den přišel. Děti se vrátily v té svobodě, kterou i ona ve svém mládí prožila, než se musela svíjet před ukrutnými pány. Nepřišly, aby ji nechaly otrokyní. Přinesly s sebou svobodu a chtěly i ji osvobodit. Ale ona nechtěla...

A W. E. Schmidt v proslovu dále řekl: „Co jsem tu vypravoval, není-li to zkušenost emigrantů, kteří odešli do vyhnanství za svobodu svědomí, za evangelium Ježíše Krista? Jak želela matička česká jejich osudu, jak litovala ztrátu tolika sil duševních, ztrátu tolika charakterů! Ó matičko česká, milujeme Tebe, my vystěhovalci, žijící již drahé generace v jiných zemích...

Ale matička česká není úplně za jedno s námi. To, co dříve bylo jejím nejdražším pokladem, evangelium Ježíše Krista a svoboda z něho, na ni již nepůsobí. Jako by byla odvykla té svobodě, jako by byla tak zotročena, že již nechce být svobodnou... Ó milá matko česká, z rukou Tvých jsme přijali pravdu nebeskou, přijali poklad největší, drahé evangelium i kalich: Kéž bys dnes neopovrhla těmi drahými poklady!“

Aktivity W. E. Schmidta přesahovaly rámec jeho vlastní církve. Pracoval např. v Kostnické jednotě - sdružení českých evangelíků, založeném v roce 1905 (náhradník

ústředního výboru, člen publicistického odboru, přednášel na vzdělávacích kurzech apod.), byl jednatelem Spolku pro zachování historických budov a památek českobratrských. V lednu 1907 začal v Ochranově vycházet časopis věnovaný bratrským dějinám „Zeitschrift für Geschichte der Brüderunität“. W. E. Schmidt byl jednatelem a pokladníkem spolku, který edici řídil. V druhé polovině 20. let oficiálně zastupoval Jednotu bratrskou při jednáních o vytvoření Svazu evangelických církví v Československu.

Jeho církev, ale i např. Husova bohoslovecká evangelická fakulta, využívaly jeho perfektní znalosti češtiny a němčiny a prostředí v obou zemích při různých církevních konferencích, exkurzích bohoslovců obou zemí, generálních synodech Jednoty bratrské v Ochranově atd.

Sekretářem Českomoravského díla byl 27 roků. V letech 1917 až 1931 byl zároveň předsedou Úzké rady Jednoty bratrské, která jako samostatné národní církevní ústředí spravovala od té doby sbory církve v Čechách a na Moravě. Podle rozhodnutí Všeobecné českomoravské konference Jednoty bratrské v roce 1925 byla její správa svěřena Ředitelství pro Jednotu bratrskou v ČSR se sídlem v Ochranově. Dr. Walther Schmidt byl ke svým dosavadním funkcím jmenován „Generálním splnomocníkem pro ČSR“.

Od začátku 30. let minulého století se však W. E. Schmidt dostával do sporů s nacionalisty. Ty byly po roce 1933, kdy se v sousedním Německu zmocnil vlády A. Hitler, stále častější a složitější. V čele radikálního německého křídla byl podmokelský kazatel Alfred Präger. Po vzniku samostatné německé správní jednotky v ČSR se stal jejím předsedou a podmokelský sbor jejím sídlem. Pro W. E. Schmidta bylo velice obtížné vést obě národnosti, Čechy a Němce, k další vzájemné spolupráci. Ti donedávna v české Jednotě bratrské bez zjevných problémů tvořili jedno církevní společenství. Světová Jednota bratrská, především zástupci Velké Británie a USA, se snažila tuto otázku řešit oddělením obou národností do samostatných církevních útvarů a Walthera E. Schmidta zaměstnat v jiné církevní funkci v Ochranově. On sám tehdy již zřetelně tušil, že Hitler chce zavést Německo do další války. A protože měl již od mládí nepříznivé zkušenosti s německým nacionalismem, vyhlížel do Švýcarska, vlasti své manželky, jako do země své možné další duchovní činnosti.

dr. J. Štěpán - dokončení příště

krátké kalendárium:

9. 3. 1554: Císař Ferdinand I. Habsburský vydal **mandát proti Jednotě bratrské**. Bylo to projevem snahy omezovat český náboženský život, vedený do té doby zásadou, že co není doslova zakázáno, je vlastně dovoleno.

15. 4. 1459: Táborský „starší kněžstva“ **Mikuláš Biskupec z Pelhřimova zemřel** po pokusu o uniknutí z Poděbradského hradu, kde byl v ochranné vazbě, protože byl přímo ohrožen nepřáteli především z tábora pod jednou.

23. 3. 1554: Byl otevřen za účasti až 20 000 věřících **Velký sbor v Mladé Boleslavi**. (Byl tu 20. 7. 1946 konsekrován první biskup Obnovené Jednoty bratrské v ČSR B. Václav Vančura).

25. 3. 1414: M. Jakoubek ze Stříbra vyhlásil (se souhlasem M. Jana Husa), že má být podle starokřesťanského zvyku vysluhována Svátost **Večeře Páně pod obojí** podle příkazu Kristova a příkladu apoštolů.

14. 4. 1614: Zemřel Jan Jaffet, významný dějepisec Jednoty bratrské.

Vl. Sakař

unitas fratrum

S odvahou do budoucnosti (2)

Boží vesnice (1751 - 1759)

Úvod

V krátkých pěti letech svého trvání malá vesnice Obnovené Jednoty bratrské, zvaná Ochranov, v německém Sasku, začala 1732 vysílat misionáře do všech koutů světa. Po založení díla v Anglii vyslali Moravané kolonisty do Ameriky v r. 1735, kde ale její první osada v Georgii nebyla úspěšná - částečně proto, že na jihu Floridy zuřila válka mezi protestantskou Anglií a katolickým Španělskem. Trvalejší dílo bylo založeno r. 1741 v Pennsylvánii s městem Bethlehemem, jejím hlavním střediskem. Kolem r. 1740 začala obnovená Jednota bratrská vysílat příležitostně bratry z Bethlehemu do Virginie, aby navštěvovali německé rodiny, usazené v údolí Shenandoah a na jihozápadě země.

Britský parlament, ve snaze umožnit založení bratrské osady v Americe, uznal r. 1749 Jednotu bratrskou jako „starou protestantskou episkopální (biskupskou) církev“, zvanou oficiálně Unitas Fratrum nebo Jednota bratří. Její členové byli duchovními potomky českého kněze Jana Husa, jenž pro svůj pokus o reformu církve zemřel jako mučedník v Kostnici r. 1415. O 42 let později v r. 1457 někteří z jeho následovníků založili církev, zasvěcenou následování Krista v prostotě a oddanosti Bohu.

Tato nově konstituovaná církev rozvinula plný a řádný církevní život během 15. a 16. století, ale ve třicetileté válce (1618 - 1648) byla prakticky zničena. Po r. 1720 několik exulantů, zachovávajících ve skrytosti dědictví této církve, s jinými hledači pravdy, našli ochranu na panství saského šlechtice Mikuláše Ludvíka Zinzendorfa. A zde v jejich vesnici Ochranově stará Jednota zažila své znovuzrození, které vrcholilo v duchovním požehnání 13. srpna 1727.

Nabídka anglického hraběte

Severozápadní oblasti Severní Karolíny poskytovaly očím v památném podzimu 1751 stejný obraz, jaký měly předtím v nesčetných stoletích. Na východní straně Apa-lačského pohoří se tyčila majestátní koruna Pilot Mountain, vládce Piedmontských hor.

Klidná řeka Yadkin stáčela svůj tok k Atlantiku, přijímajíc občas čisté vody četných malých přítoků. V jiskřivém vzduchu, ohlašující hlasitě blížící se zimu, se vysoko vznášeli ptáci. Shlíželi z výšky na opravdové moře jasně zářících barevných listů. Uprostřed těchto rozsáhlých lesů s hnízdy veverek a s doupaty králíků lovíli vlci a medvědi. Na loukách se potulovala četná stáda bizonů a jelenů. Lidských obydlí bylo málo. Stopy lovců z kmene Cherokee, Creek a Catawba protínaly tu a tam zemi. Po celé oblasti široko od sebe byly rozhozeny mýtiny s usedlostmi, které patřily jen hrstce usedlíků z Evropy.

Daleko za mořem došlo v tomto podzimu r. 1751 k událostem, které změnily tvář severozápadní Karolíny. Koncem listopadu 1751 se v Londýně konala konference vůdců Jednoty, aby dohodli nabídku Johna Cartereta, hraběte z Granville, o koupi rozsáhlých oblastí země, vybraných z jeho obrovského majetku půdy v kolonii Severní Karolína. Pod vedením hraběte Zinzendorfa souhlasili Moravané i s velkorysími požadavky Johna Cartereta, spojenými s koupí 100 000 akrů půdy. Církevní historikové Jednoty citovali téměř od samého začátku tři důvody pro příchod Moravanů do Sev. Karolíny: 1. sloužit svým sousedům; 2. založit město, v němž by se mohly bratrské ideály křesťanského života uskutečňovat v praxi; 3. kázat evangelium Indiánům.

Prohlídka země

Tato práce čekala na ochranovského biskupa Spangenberg, který se mohl v srpnu 1752 vydat na koni do Sev. Karolíny. Koňmo ho doprovázelo několik mužů, jejichž zkušenosti a talenty mu mohly v jeho úkolu pomoci. Smířčí soudce, zastupující Jednotu před vládními úřady, lékař, sedlář pověřený také péčí o koně, manažer v komerčních manipulacích. V Edentonu se setkali s agentem hraběte Granvilla. Biskupa zneklidnilo, že v úředních listinách nebyly zaznamenány jednotlivé oblasti země, nebyla mapa, v níž by byly vyznačeny díly, které už osadníkům patřily. (Nebyla určitě náhoda, že první věc, kterou Moravané udělali, když se usadili v Sev. Karolíně, že jejich vlastní geometr udělal velkou a pečlivou mapu /Great Map/ jejich vlastnictví). Granvillova oblast byla velká, neznámá země, ležící podél hranic s Virginií, asi 70 mil široká, rozprostírající se až k Tichému oceánu v délce 2500 mil.

Prohlídka země byla ukončena na počátku roku 1753. Ve svém deníku ji Spangenberg popsal takto: „Oblast má nespočetné prameny a mnoho čistých potoků, na nichž by se mohlo postavit mnoho mlýnů. Je to moc krásná země luk. Voda by se mohla přivádět i k místům, která neleží tak nízko. Jsou tu dobré pastviny pro dobytek. Podél potoků by mohl růst rákos a jako suché krmivo vypomoci na pár let, dokud se neupraví louky. Je tu také mnoho nížin, kde by se dala pěstovat kukuřice. Také mnoho mírných svahů pro pěstování pšenice. Je tady dost kamene pro stavební účely a br. Anthes myslí, že by se mohly nalézt i mlýnské kameny. Ta země vypadá jako krajina kolem Nazarethu v Pennsylvánii, ale má více pramenů a lučin...“

V táboře hrabství Lunenburg ve Virginii byla 1753 napsána dodatečná zpráva pro vedoucí církevní pracovníky v Evropě. Biskup Spangenberg nazval hlavní oblast této země „Wachovia“, protože mu její krajina připomínala „Wachau“ v Rakousku, panství, patřící dříve Zinzendorfově rodině. To slovo znamená přesně „louku podél Wachu“,

hlavní řeky v této části Rakouska. Proto Moravané pojmenovali později také hlavní řeku uprostřed této oblasti Wach. Nyní se jmenuje Salem Creek (Sálemský potok). Spangenbergova idea byla bez váhání přijata bratřími v Evropě. A tak se v latinizující podobě Wachovia objevuje v pozdějších letech ve všech záznamech Moravanů.

výběr a překlad: Marie Ulrichová

náš seniorát

Hesla Jednoty bratrské na internetu

„Veliké jest milosrdenství Hospodino, když jsme do konce nevyhynuli. Nepřestávají zajistit slitování jeho.“ Pláč 3,22

Myslím, že tento verš je stále aktuální. Pamatujete? Bylo to Heslo roku 1996 <<http://www.dulos.cz/cz/jb/hesla/hes96idx.htm>>. Není to tak dávno -- necelé desetiletí -- kdy při vyřčení slova „Internet“ jen nemnoho z nás mělo představu, o čem se mluví.

Když si dnes nějakým internetovým vyhledávačem necháte najít slova „Hesla Jednoty Bratrské“, obdržíte obratem několik set odpovědí. To ovšem neznamená, že by se ona Hesla v českém znění vyskytovala na tolika stech míst, ale tak často na ně míří odkazy v různých jiných dokumentech. A kdyby po každém odkazu sklouzlo jen deset internetových „surfařů“, měla by Hesla na Internetu několik tisíc českých čtenářů -- řádově srovnatelný počet s těmi, kteří si čtou Hesla v papírovém vydání.

Rok 1996 byl rokem, kdy se na internetu objevila Hesla v elektronické podobě poprvé, a byl to právě český text Hesel na adrese <http://www.dulos.cz/cz/jb/hesla/>, kde se tím pádem letos můžete brouzdat už jejich posledními kompletními devíti ročníky. Na koho se už letošní Hesla nedostala, ten má možnost si je zde stáhnout jako počítačový soubor a vytisknout si je v teple svého domova na vlastní tiskárně.

Nebojíme se, že by tato příležitost nějak ohrozila prodejnost tištěných Hesel u nás. Ale určitě se po světě najde několik našich krajanů, kteří tuto možnost uvítají, když poštovní objednáni, doručení a placení ze zahraničí je zdoluhavější a komplikovanější. Server www.dulos.cz/ rovněž slouží jako primární zdroj českých textů Hesel pro všechny webmastery, kteří si nechávají zobrazovat Hesla na stránkách, které spravují, a rovněž pro programátory, kteří text Hesel začleňují do nejrůznějších aplikací.

Teprve tři roky po českém serveru začal server <http://www.losung.de> nabízet i původní německý text, nicméně činnost tohoto serveru se rychle rozrostla a v současné době zde můžeme najít Hesla v sedmnácti jazykových mutacích. Kromě afrikaans, angličtiny, češtiny, zjednodušené i tradiční čínštiny, francouzštiny, italštiny, němčiny, nizozemštiny, portugalštiny, rumunštiny, ruštiny a katalánštiny (španělštiny) zde najdeme i několik jazyků, ve kterých, pokud mi je známo, ještě ani tištěná Hesla nevycházejí: je to

jazyk arabský, norský, turecký a vietnamský. Nebudeme muset čekat dlouho na dobu, kdy počet překladů Hesel na internetu převyší počet jazyků, ve kterých vycházejí Hesla ve své tradičně tištěné podobě, a tak Hesla po internetu pronikají i na ta místa na světě, kam se jim to dosud nepodařilo.

Kromě možnosti prohlížet si Hesla přímo na internetu najdete na uvedeném serveru příležitost stáhnout si „prohlížeče Hesel“ nejen pro různé jazyky lidské, ale i počítačové, a pro různé operační systémy, od Windows přes Linux až po malé palmpiloty, které se vám vejdou do dlaně ještě snadněji než naše malá brožurka tištěných Hesel, případně pro ještě menší mobilní telefony, komunikátory a osobní digitální asistenty, rozumějící jazyku Java.

Abyste nedošlo k mýlce, nutno podotknouti, že německá doména losung.de nepatří našim ochranovským bratrům, ale zmiňovaný server založila a provozuje skupinka křesťanů z různých církví. Hesla na oficiálním ochranovském serveru <http://www.losungen.de> se objevila až později a jsou zde umístěny jen původní texty Hesel v němčině. Ale zato zde najdete službu, kdy vám za malý poplatek vyhledají a pošlou Heslo na vámi zvolené datum, a to zpětně až k roku 1731.

Pomocí jednoduchého odkazu a návodu si dnes už každý školák dokáže zařídit, aby se aktuální ochranovské Heslo každý den automaticky zobrazovalo i na jeho vlastní osobní stránce. A tak se není co divit, že ochranovská Hesla dnes můžete najít rozeseta na tisících internetových stránkách po celém světě.

Rovněž bylo v Německu jednáno o možnosti zasílání Hesel prostřednictvím SMS zpráv na mobilní telefony, ale prozatím, jak jsem pochopil, kvůli relativně vysokým poplatkům neúspěšně.

V českých zemích znám dva programátory, kteří vytvořili své verze počítačových prohlížečů Hesel pro Windows a vystavují je na svých osobních Internetových stránkách. Michal Jungmann používá naše texty Hesel a na stránce <http://www.brailnet.cz/~jungmann/hesla.htm> nabízí k volnému stažení dva programky, jeden jako kalendář a jeden jako spořič obrazovky. Naproti tomu Josef Straka, který původně rovněž používal náš překlad, později přešel na konkurenční a na <http://www.volny.cz/josef.straka/hesla.htm> má vystavený program podle Hesel, vydávaných Úzkou radou JB v Nové Pace, která k převodu do češtiny používají Ekumenický překlad (Starý zákon) a překlad KMS (Nový zákon). Jako variantu k programu ale nabízí „upgrade“ na Kralický překlad.

Petr Heřman

Bratr Živan

Bratr Živan Kužel je jeden z „boleslavských Bratří“, narodil se v Mladé Boleslavi před 80 lety 13. února. Zcela záměrně používám odvolání na titul knihy Amedea Molnára - bratr Živan představuje skutečného, vědomého a věrného člena Jednoty bratrské. Osvojil si bratrskou teologii pro svůj každodenní život, váží si bratrské tradice Jednoty předbělohorské i ochranovského období, má rád historii Jednoty i současnou Unitas fratrum po celém světě a velmi ho trápí, co se před časem stalo s českou Jednotou.

Jednota bratrská při svém vzniku se chtěla odvážit ve svém každodenním životě naplňovat požadavky Kristovy z „blahoslavenství“ (Mt 5) - a řekněte, které z těchto blahoslavenství se neodráží na postojích bratra Živana? Nebo když se podíváme na vyznání a program Jednoty podle znaku vítězného Beránka, kterého chce následovat, nepozná- váme snad to vyznání a směřování také na tom, jak se chová a myslí milý bratr Živan? Vždyť známe jeho zbožnost, tichost, pokoru, skromnost, vstřícnost, obětavost, lásku... Je možné nemít ho rád?

Dovedu si představit, že se milý Živan zamračí nad chválou, která je k němu směřována, proto: „Milý Živane, dovol nám, prosím, abychom si trochu připomenuli a pojmenovali obdarování, která Ti Pán Bůh dal, která jsi pokorně přijal a rozvíjel a jimiž sloužíš svým bratřím a sestrám. My jsme příjemci mnoha dobrých věcí... Tobě i Pánu Bohu děkujeme a přejeme Ti, aby Tě vždy a všude provázelo Boží požehnání. Vděčně vzpomínáme i na Tvou (a naši) Irenku, které jsi pomáhal v její službě, děkujeme i za mnohé, kteří už nemohou své poděkování vyslovit za všechna pochopivá a pohostinná přijetí i u Vás doma... za Vaše otevřená srdce...“

Jiří Polma

ThDr Jan Milič Lochman

21. ledna 2004 zemřel v Basileji profesor teologie ThDr Jan Milič Lochman v nedožitých 82 letech. Děkovné rozloučení s ním se konalo 29. ledna v Münsteru v Basileji. Česká veřejnost akademická, církevní i občanská vzpomínala vynikajícího teologa, milého bratra v Ježíši Kristu, příjemného spoluobčana při bohoslužebném shromáždění v evangelickém chrámu U Salvátora v Praze v sobotu 21. února.

Jan Milič Lochman se narodil 3. dubna 1922 v Novém Městě nad Metují, studoval v Praze, v St.Andrews (Skotsko) a v Basileji. Stal se profesorem systematické teologie a filosofie na Komenského evangelické bohoslovecké fakultě v Praze (1950-1968), na Union Theological Seminary v New Yorku (1968-1969) a na univerzitě v Basileji od r.1969. Po dvě období byl rektorem této univerzity. Dostal mezinárodní cenu Jacoba Burckhardta za humanitní vědy, byl čestným doktorem univerzit v Aberdeenu, v St.Andrews a Karlovy univerzity v Praze. Napsal řadu knih, z nichž česky vyšly mj.: Duchovní odkaz obrození (Náboženské profily, 1964), Boží úděl ve světě (1992), Otče náš (Křesťanský život ve světle modlitby Páně, 1993), Desatero - směrovky ke svobodě (Nástin etiky pod zorným úhlem Desatera, 1994), Krédo (Základy ekumenické dogmatiky, 1996).

Těm kdo by si chtěli důkladněji připomenout vzácnou osobnost a dílo J. M. Lochmana, vřele doporučuji jeho životopisnou knihu vzpomínek Oč mi v životě šlo, Kalich Praha 2000. Autor vám dá nahlédnout do své vděčnosti Pánu Bohu za život v rodině, v

církvi, v bohatém akademickém životě... Vzpomínky doprovází mnoho fotografií.

„Byl jsem od dětství a po celý život pevně zakotven v českém prostředí své církve, svého národa, vyrůstal jsem v jejích duchovním a občanském dědictví. Potom jsem se však ocitl po velkou část svého akademického a ekumenického působení mimo domov. V obou těchto oblastech se mi otevřely netušené možnosti: ekumenicky volbou do řídicích orgánů světového ekumenického hnutí; akademicky kratšími či delšími pobyty na dlouhé řadě vysokých škol (bylo jich okolo sedmdesáti na všech kontinentech), na něž jsem byl pozván přednášet. Na té z nich, na které jsem působil nejdéle, na univerzitě v Basileji, jsem se stal rektorem s odpovědností za celou univerzitu a s účastí na univerzitním životě v evropském měřítku. To s sebou neslo bohatství vzácných zkušeností. Avšak při vši vděčnosti a radosti (také starosti) z tohoto mnohotvárného působení zůstávala přes dvacet let pro mne bolestná otázka: do celého světa se ti otevřely cesty - ale ta jedna, na které ti nejvíce záleží, je pro politickou nepřízeň „zarubaná“. Když se v roce 1989 ta cesta podivuhodně otevřela, bylo to jako ve snách.“

„Návrat domů po tolika letech - to byl útok na naše srdce. Už jsme nedoufali, že se kdy domů vrátíme. A teď: dveře i srdce otevřena...“

Pro mne byl bratr profesor Jan Milič Lochman „legendou“. Stále je v našich kruzích živá a obdivná vzpomínka na jeho působení při slavnostním synodu v Železném Brodě v r. 1957 k 500. výročí Jednoty bratrské. Tehdy doprovázel zahraniční hosty a mistrně jim tlumočil všechny projevy do němčiny a angličtiny. Na Komenského evangelické bohoslovecké fakultě v Praze jsem ho při studiu už nezastihl. Znal jsem ho tedy z vyprávění...

V úvodu k Božímu údělu ve světě píše bratr Lochman: „V údobí „normalizace“ mi byl odebrán pas... ani moje knihy, ba samo mé jméno nesměly být veřejně připomínány.“ V březnovém čísle Jednoty bratrské 1986 jsem na jedné stránce otiskl recenci B. Uhra na knížku: Lochman, Jan Milič: Comenius. A bylo zle. Velmi zle. Byl jsem jako redaktor spolu s předsedou ÚR J. Halamou pozván na ministerský „kobereček“ - a pan referent na nás ječel, co že jsme si to dovolili připomínat emigranta, a jak ho známe, jak se s ním stýkáme, kdo nám propašoval jeho knihu... Díky Pánu Bohu, že nás takových minister-ských a jiných referentů už zbavil.

Až při pohřbu bratra profesora Amedea Molnára v r. 1990 jsem jej viděl tváří v tvář. Mohl jsem mu podat ruku, ale pak jsem se uctivě vzdálil... Když přišlo rozhodnutí pozvat ho na Husův den do Železného Brodu, učinil jsem tak s velkým ostychem - do našich malých poměrů pozvat tak mimořádnou osobnost! První pokus nevyšel pro pracovní vytíženost bratra Lochmana. Ale v roce 1999 opakované pozvání přijal. Měl jsem velikou trému v tu neděli 4. července - ale když vystoupil z auta a pozdravili jsme se, svým úsměvem ji zahnal... Dopolední kázání (text Žd 13,7-9) začal slovy: „Milí bratři a sestry, dovolte mi začít osobním slovem. Jsem vděčný za to, že po mnoha letech jsem mohl přijít zase do vašeho shromáždění. Kdysi jsem tady byl, ale to už je pradávna doba. Někteří z těch nejstarších si patrně vzpomenu na tu památnou návštěvu reprezentantů světové Jednoty bratrské k velikému jubileu Jednoty 1957. Tehdy jsem provázal celou tu

pestrou skupinu představitelů Jednoty po sborech Jednoty bratrské a jedno z takových památných shromáždění bylo právě zde. A když jsem dnes znova viděl tuto modlitebnu, připomněl jsem si to shromáždění tehdy. Jsem rád tedy, že zde mohu být.“ A jak velice jsme my byli rádi, že mohl a chtěl být mezi námi, že nás povzbudil slovem Písma a odpovídal na Kalichu že nám rozdmýchal jiskry Husova odkazu k promýšlení a prožívání! Vzpomínáme a budeme vzpomínat na milého bratra Jana Miliče Lochmana.

Jiří Polma

Ohlédnutí za sestrou V. Křížovou

Věra Křížová se narodila v roce 1916 jako třetí dítě Františka Brixih, pozdějšího kazatele Jednoty bratrské. Oba rodiče pocházeli z tradičních evangelických rodin. Jako tříletá ztratila Věra matku a tato událost smutně poznamenala dětství její i jejích sourozenců. Ve školním věku přišla se svou rodinou do Dobříva u Rokycan, kde vznikl sbor Jednoty bratrské. Tehdy měly děti již druhou matku, která se o ně s láskou starala. Věra vyrůstala v prostředí věřící rodiny a na venkově - obě tyto skutečnosti měly na ni velký vliv. Jako dcera kazatele pomáhala při výuce dětí v nedělních besídkách a při dalších setkáních dětí, která kazatel Brixí pro sbor pořádal. V 18 letech se provdala a přestěhovala do Čakovic u Prahy, kde byl její muž úředníkem v cukrovaru. Zde se jim narodily děti Milan a Hana. V Čakovicích za války obětavě v blízkých vesnicích sháněla potraviny, které se svojí sestrou posílala pronásledované židovské rodině. Obě mladé ženy, které samy měly malé děti, projevily tehdy velkou statečnost, o níž nikdy nemluvily. Pomohly zachránit život skrývanému malému chlapci.

Po válce se rodina Křížova přestěhovala do Dolního Cetna u Mladé Boleslavi. Zde byly Věřiny děti confirmovány a odtud také odešly do škol a zaměstnání. Věra pak žila v Praze, kde se několik let starala o vážně nemocného příbuzného a pomáhala jeho rodině v domácnosti. Po svatbě dcery Hany vychovávala dva vnuky. Nejstarší z vnuků, Tomáš Kuták, žil s ní dlouhá poslední léta. Věra do posledních let před vážným onemocněním obětavě pracovala pro druhé, jak v domácnosti, tak v zaměstnáních, která vykonávala dlouho přes obvyklý limit. Léta podporovala svého nejstaršího vnuka na studiích. Po přestěhování do Dobříva žila s dospělým vnukem Tomášem v domku na kraji lesa, prakticky na samotě. Samotu snášela dobře, obešla se bez společnosti. Bez čeho se však neobešla, to bylo Boží slovo a četba. Jak bylo možno, přijížděla do pražského sboru a do vysokého věku jezdila na kole do modlitebny Jednoty bratrské v Dobřívě. Když se sbor v Dobřívě názorově změnil, měli v něm Věru Křížovou i nadále ve vážnosti, i když už je nenavštěvovala. Při významných příležitostech ji zvali a ona pozvání neodmítla.

Poslední tři roky žila v Domově důchodců v Mirošově. Přesto, že strádala nemocemi, nestěžovala si. Měla dar jasného úsudku, zájem o četbu, o přírodu, o dění v Jednotě bratrské. Těšily ji návštěvy bratra Matouše, návštěvy příbuzných i dopisy, které dostávala.

Jednou se mnou hovořila o tom, jak po ukončení svého pozemského života vystoupí před našeho Pána Ježíše Krista. Doprovodný text na oznámení o jejím odchodu je ze Zjevení, kap. 14., verš 13 a vyjadřuje i tuto její víru a naději:

“Blahoslavení jsou od této chvíle mrtví, kteří v Pánu umírají. Duch zajisté dí jim, aby odpočinuli od prací svých, skutkové pak jejich jdou za nimi.”

Tat'ána Kalousová

(při Vzpomínce na sestru Křížovou, v neděli 8. 2. 2004 ve sboru v Hálskově ulici)

čtenáři čtou a píší

O čem mi kázalo jedno exotické slovíčko

Mám chvíli času a tak ji věnuji jednomu ze svých bláznivých koníčků. Sahám po Základech gramatiky a fonetiky jazyka Apačů z pera geniálního lingvisty Hoijera... A pak se to stane: v sekci neurčitých zájmen mne zaujme složenina

bá'ń bik'ehgodaanndań

kteřá znamená „Někdo On pečuje o naše životy“. Učiněný ráj pro lingvisty, taková složenina, zasvěceně vám pojednají například o dvojhláске *nd* přecházející v některých nářečních podobách v *nn*, tak jak to vidíme ke konci slova. Mě ale zaujalo něco jiného: něco takového jsem nedávno viděl v jiné souvislosti! Aha, už vím: podobný výraz jsem našel na webových stránkách současných Apačů, kteří nás bělooké (to je autentický výraz pro našince, zapomeňte na bledé tváře, my jsme *indej bi'nda likoye* - cizozemci s bílými očima) nechají prostřednictvím internetu trochu nahlédnout do zákoutí svého složitého jazyka. V jednoduchém slovníku je výraz *Bik'ehgodaanndań* použit coby překlad termínu „Bůh“. Poslechl jsem si ho i ve zkrácené podobě foneticky. Zní přibližně *Bi'keo'dań*, kde 'a' v závěrečné slabice se vysloví téměř jako 'o' a 'ń' je pořádná nosovka. Já jsem použil 'ń' místo smluvené značky pro nosové 'n', protože v možnosti našeho časopisu není použit řez písma, který pro zápis zvláštních zvuků tohoto (a ještě také příbuzného jazyka Navahů) používá zvláštní značky.

Řeč Apačů je složitý tonální jazyk s dvěma množnými čísly, dvěma třetími osobami, sadou téměř nepřeložitelných zájmen, řadou slovesných vidů a podvidů (kam se hrabe čeština), alofonií a množstvím dalších lahůdek. Otec Unger, episkopální kněz a misionář, se svou rodinou potřeboval téměř 30 let k tomu, aby jí mohl užít ke zvěstování evangelia. Ale i takového amatéra, jakým jsem já, trkne na první pohled právě použité zájmeno On - „Bi“. Apačtina totiž zná ještě druhou 3. osobu jednotného čísla „Ki“, tzv. osobu 3a, určenou pro někoho, kdo je v obecné úctě. (viz Morris Edward Opler, „Chiricahua Apache Social Organization“ in F. Eggan [ed.], Social Anthropology of North), nebo někoho, koho je třeba odlišit od jiné třetí osoby. Tedy daleko vhodnější k označení vznešené bytosti. Zavání úctou a tajemnem. Proč je ale Bůh „Bi“, tedy všedně blízka, uchopitelná a oslovitelná bytost? Dokonce bytost, která se neodlišuje od jiných třetích osob, které nás obklopují?

Protože On je Tím, kdo o nás pečuje, odpovídám si, a tedy je někým, kdo je nám stále nablízku. Dokonce někým, kdo se nechtěl ani odlišovat, a tak přišel jako Dítě, které se podobalo každému jinému dítěti.

Možná je všechno úplně jinak. Možná bych z gramatiky národa 'Nné' dostal tučnou 'ašdla'?, čili pětku. Ale pořád zůstává několik skutečností k zamyšlení.

Dnes se mnoho lidí z myšlenkových proudů volně označovaných jako „Nový věk“ (New Age) obrací ke spiritualitě bývalých přírodních národů a čerpají odtud neosobní pojetí boha redukovaného na sílu, princip. Mnoho lidí to tak dnes bere a formují podle toho jakousi novou, subjektivistickou konfesi, od níž čekají, že je vyprostí z duchovní bídý a otevře brány Nového věku a Nové civilizace.

A já se chci postavit proti tomuto paušalizujícímu proudu a podnikaje risk, že budu pravověrnými bratry označen za skrytého propagátora pohanství, dosvědčuji suše vědecky, že spiritualita oněch národů doznala i pohyb k něčemu, za co se dnes judeokřesťanská tradice málem omlouvá. Podle antropologů totiž dospěly tři severoamerické národy, mnou zmínění Apači, a dále Čejeni a Černonozi k představě, že Bůh je jeden a že je - řekli bychom my - osobní. Nic víc, ale také nic méně. Čtème Řím 1,19-20: „Vždyť to, co lze o Bohu poznat, je jim přístupné, Bůh jim to přece odhalil. Jeho věčnou moc a božství, které jsou neviditelné, lze totiž od stvoření světa vidět, když lidé přemýšlejí o jeho díle, takže nemají výmluvu.“

A pravověrných bratří s jejich odsudky se nebojím. Znáám Toho, který pečuje o naše životy.

Jiří Kouba

V loňském roce jsme vzpomínali i na stránkách našeho časopisu na výraznou osobnost Ochranovské Jednoty bratra Pavla Glose. V Turnově, místě jeho působení, se také na něj konalo vzpomínkové shromáždění. Protože na všechny příspěvky tam nezbýl čas, využíváme příležitost, abychom je - již v druhém pokračování - uveřejňovali na stránkách našeho časopisu:

Vzpomínka na pana faráře Pavla Glose u příležitosti stého výročí narození

(v Turnově 23. 11. 2003)

Má naše rodina nějaké mimořádné důvody, abychom své osobní vzpomínky na pana faráře zveřejnili a podělili se o ně? Jistě že je tomu tak, neboť vztahy, které vznikly mezi ním a později i jeho manželkou a naší rodinou, poznamenaly v dobrém slova smyslu tři generace. A to jistě stojí za několik slov, která bych chtěla u příležitosti letošních oslav a vzpomínek na pana faráře a jeho službu na vinici Páně uvést.

První kontakty vznikly hned, když se rodina mé matky, Slávka a Bohoušek Doležalovi, s devítiletou dcerou Květou, přistěhovala ze Strážnice v roce 1933 do Turnova.

Můj dědeček hledal protestantskou církev, v níž by mohl zakotvit. Nalezl ji v Jednotě bratrské a do turnovského sboru byl 1934 přijat. Pan farář svou pevnou vírou, svou povahou i celkovým rozhledem, se stal velmi brzy nejen duchovní oporou, ale i velmi blízkým přítelem celé rodiny. To vedlo k tomu, že mou maminku Květu (již ve věku 10 let) v roce 1934 pokřtil a později 1939 konfirmoval. Dědeček, svou podstatou hloubavý horský písmák, se za pomoci pana faráře začal sám vzdělávat jak v oblasti historie, tak především teologie Jednoty, a to vedlo až k jeho laické službě na turnovské kazatelně, nebyl-li pan farář Glos právě přítomen.

Vztahy obou rodin se natolik prohloubily, že mnohá závažná rozhodnutí týkající se jedné či druhé rodiny se řešila u společného stolu. Tak i rozhodnutí vstoupit do odboje, jenž pro pana faráře znamenal přiznání se k postoji, že církev není a nesmí být institucí neutrální, ale angažovaná a v případě potřeby i bojující. S tímto postojem se ztotožnil i Bohumil Doležal a dle pokynů pana faráře vykonával funkci spojky. O odboji spojeném s osobou pana faráře a turnovskou farou bylo řečeno již mnohé a proto se jím úmyslně nebudu zabývat. Přece jen je však třeba poznamenat, že díky jeho konspiračním a odbojovým kontaktům se panu faráři podařilo vyreklamovat mého otce Borise Uhru z nasazení v Říši, neboť brněnský pracovní úřad původně vyjádřil rozhodnutí, že syn popraveného vlastizrádce nemá sloužit na území protektorátu, ale přímo ve výrobě v Říši. Tím mu možná zachránil život. A tak je Boris Uher od června 1943 přidělen na turnovskou faru jako vikář, později jako kazatel v Rovensku. I Boris Uher byl panem farářem získán pro odboj.

Z „díla lásky“, které bylo za války organizováno a soustřeďovalo se na turnovské faře, byly podporovány rodiny i jednotlivci, kteří za války utrpěli nějakou výraznou újmu. Této pomoci se dostalo i rodině Uhrových. Proto, když pan farář Glos, jako předseda Úzké rady Jednoty bratrské, žádal mého otce, aby nastoupil na sbor v Liberci, chápal to tatínek jako povinnost vrátit Jednotě to, co mu za války poskytla.

Pan farář provázel naši rodinu i po válce v časech dobrých i zlých. V roce 1947 oddával mé rodiče v turnovském sboru, v roce 1949 pokřtil v Liberci jejich dceru Janu. Biblickými slovy provázel v roce 1973 Bohuslava a v roce 1976 Slávku Doležalovou při posledním rozloučení.

Přejme všem, aby se v Jednotě víc a víc objevovaly takové osobnosti jako byl pan farář Glos, které by ji v duchu jeho odkazu přivedly na cestu pokoje. A přejme všem, aby jim byly dopřány takové vztahy s jejich faráři, jakých bylo dopřáno v tomto případě mé rodině.

Opírala jsem se převážně o vzpomínky a vyprávění své matky. Došlo-li v mém vyprávění k nějakému posunu či historické mýlce, připišme to času...

Jana Ublířová - Uhrová

Ilustrace použité v tomto čísle zhotovil Matouš Jaluška

ráj srdce

Dlouhé ticho

Na konci věků se milióny lidí sešly na velké pláni před Božím trůnem. Většina se stáhla zpět od jasného světla před nimi, ale vpředu zůstávaly skupinky, ve kterých probíhala zapálená diskuse. Ne v zahanbujícím studu, ale s bojovným odhodláním.

„Jak nás může Bůh soudit? Co on ví o utrpení?“ vyštěkla žena s tmavými vlasy. Její tělo vykazovalo známky mučení. „Zažila jsem teror... bití... znásilnění... smrt!“ V jiné skupince si mladý Afričan rozepnul košili: „A co tohle?“ ukázal na díry po kulkách. „Zabili mě jen proto, že patřím k jinému kmeni!“ V další skupince muž s kalnými očima mumlal: „Mám AIDS. Proč zrovna já? Proč zrovna já mám trpět?“

Na pláni byly stovky takových skupin. A jejich rozhořčení sílilo. Proč Bůh dovolil zlo a utrpení na světě, zatímco sám tráví svou věčnost v nebi, kde je všechno krásné a jasné, kde není žádný pláč ani strach, žádný hlad ani nenávist? Co může tenhle náš soudce vědět o všem tom utrpení lidí na zemi?

A tak každá skupina vyslala vedoucího - někoho, kdo nejvíce trpěl - aby se poradili. Sešli se ve středu pláně: oběť bombového útoku, žena, zohavená artritidou, muž s vróze-ným poškozením mozku, zavražděná, zneužitá dítě... Konečně byli připraveni předložit svou obhajobu. Bylo to docela chytré. Než bude Bůh kvalifikován jako jejich soudce, musí zakusit, čím prošli oni sami. Rozhodli se, že Bůh by měl být odsouzen k životu na zemi - jako člověk.

Ať se narodí v bídě a chudobě jako člen pronásledovaného, pohrdaného národa, nejraději Žid. Ať je považován za nemanželské dítě, za bastarda. Ať žije v zemi okupované cizí, krutou armádou. Ať je pronásledován a musí se skrývat. Ať bude hlásat takové věci, že jej i jeho nejbližší budou mýt za blázna. Ať ho zradí i jeho důvěrní přátelé. Ať je falešně obvi-něn a odsouzen zaujatým soudem bez možnosti odvolání. Ať pozná, co je to být úplně opuštěný. Ať je lidem pro smích. A nakonec ať trpí nesnesitelnou bolestí až do krajnosti a umře hroznou smrtí. Ano, ať Bůh pozná, co je to smrt.

Mezi jednotlivými požadavky se ozývaly nadšené výkřiky souhlasu všech přítomných. - Ale když dokončili poslední větu, všichni utichli. Najednou už nikdo nepromluvil ani slovo. Nikdo se ani nepohnul. Nastalo dlouhé, bezhlesé ticho...

Na hoř - žalu

Na hoře žalu zmirá Král králů,
na dřevo kříže vbit,
smrt táhne zemí nad kraji všemi,
nebi se nechce žít.

Ó Pane tichý, mé vlastní hřchy,
mých temných skutků tíž,
jen viny mého smýšlení zlého
vbily tě na ten kříž.

Pro naši spásu v hlubině času,
v proměnách příštích dob
pro věčné bytí tmavne i svítí
Ježíšův kříž i hrob.

připravil Miroslav Matouš

August Gottlieb Spangenberg a „Idea Fidei Fratrum“

(2. část - dokončení)

1. Ke vzniku „Idey fidei fratrum“ - neboli Krátkého vystižení křesťanského učení v evangelických bratrských sborech (Barby 1779)

Idea fidei fratrum je napsána „z lásky k pravdě evangelia“, jak je uvedeno v předmluvě. Nemá být vyznáním víry. Tím byla Augustana. Smyslem je spíše seznámit s názorem bratří na evangelium. U všech témat a článků se Spangenberg především staral, co o tom říká Písmo. Úzká vazba na bibli pro něj byla důležitá.

Jak došlo ke vzniku *Idey fidei fratrum*?

V r. 1777 byla tiskárna bez úkolů. V konferenci starších Jednoty, tedy tehdejšího ředitelství, bylo připomenuto, že již r. 1764 při prvním konstitučním synodu byla předložena k posouzení jedna Idea fidei fratrum. Do druhého konstitučního synodu r. 1769 předložil Johann Georg Weiblinger více návrhů. Zdály se nepřilíš zdařilé. Losem bylo rozhodnuto, že toto dílo nebude v té době zveřejňováno. Existovala obava, že vydání takové písemnosti synodem by vedlo k domněnce, že je možné spis považovat za vyznání víry. Kromě toho hrozilo nebezpečí, že by vyvstaly nové spory. Los určil, aby se v této době zachovávalo mlčení ve všech sporných otázkách. Při stejném synodu 1769 byl objednána „učebnička“, kterou zpracoval Samuel Lieberkühn (1710-1777). Vyšla r. 1774 pod titulem „Učení Ježíše Krista a jeho učedníků k výuce mládeže v Evangelické Jednotě bratrské“.

Přepracované druhé vydání v roce 1778 nese změněný titul: „Hlavní obsah učení Ježíše Krista pro užití při výuce mládeže v evangelických bratrských sborech“. Tato knížečka, sestavená formou katechismu s krátkými odpověďmi a oddíly z bible, sloužila Spangenbergovi jako předloha pro jeho Ideu fidei fratrum.

Spangenberg byl pověřen sepsat Ideu fidei fratrum. Mezi únorem a červnem 1777 pracoval v Barby nad Labem v blízkosti Gnadau v tzv. „Princezničce“ na tomto díle. Až do vydání v roce 1779 se však objevovaly ještě názory, že by Idea fidei fratrum mohla být neprávem považována za vyznání víry.

2. Proč potřebovala Jednota bratrská základ učení?

Po smrti Zinzendorfově (1760) se stala Jednota bratrská samostatnou církví. Konstituční synody 1764, 1769 a 1775 vytvořily vlastní Stanovy. Zinzendorfovým plánem bylo, že by evangeličtí Moravané mohli svou víru žít pod střechou luterské církve. Tento plán se nezdařil.

Ze strany saské vlády byla zjištěna skutečná neoprávněnost takového uspořádání. Herrnhut byl trpěn pouze jako zvláštní církevní uspořádání Moravanů (usnesení ze dne 4. 4. 1733). Tato právní nejistota byla také faktorem, proč Zinzendorf hledal pro české a moravské bratry nové domovy v Americe. Misionářská činnost a vytěsnění z luterské církve vedlo k samostatnému vývoji.

Zinzendorf také v Jednotě bratrské směřoval k nadkonfesijní jednotě, ve které by Luteráni, Reformovaní a Českomoravští bratři měli mít rovnoprávný domov. Podle této představy měly různé způsoby víry, tropy (tropoi), vedle sebe existovat se stejnými právy; měla tak být umožněna svoboda svědomí.

V období tolerance za Friedricha Velikého začíná jiný vývoj. Po roce 1740 vznikají Bratrské sbory ve Slezsku. Tyto koncese (povolení) Bratřím, které umožňují zakládat nové sbory, podporují vývoj k ustavení vlastní církve. Proto také byla snaha vypsát základy vlastního učení.

3. Jaký by měl být charakter tohoto spisu?

Také otázka jednoty vlastní církve, která se misijně rozšířila daleko do světa, vyžadovala společný základ učení.

Jednota bratrská se musela vyrovnávat s racionalistickou teologií své doby. Výrazně čelila racionalismu především v těchto třech bodech: (1) Hříšnost byla ignorována - člověk budiž svobodný. (2) Učení o smíření Ježíšem bylo zatlačeno do pozadí. (3) Rozumu nepochopitelné tajemství Trojice bylo odsunuto stranou.

V protikladu k tomu, co zastávala racionalistická teologie, mají u bratří tato témata zvláštní závažnost. Jak jsme pověděli, Idea fidei fratrum neměla být žádné vyznání, tedy žádná konfese, žádné symbolum. Neměla ale ani být apologii, sebeobhajujícím spisem. Mnohem spíše to měl být dobový důkaz toho, co bratři učí, v co věří, pokud možno vyjádřeno přímo slovy bible. Zinzendorf nechtěl, jak se vyjádřil v r. 1740, z důvodů svědomí žádná vyznání víry. Svoboda víry mu byla příliš důležitá.

2.4. Struktura a obsah Idey fidei fratrum

Ve struktuře se držel Spangenberg v podstatě nárysu knížečky Samuela Lieberkühna. Ten byl znám, mimo jiné, misii mezi Židy v Amsterdamu.

Hlavní důrazy v tomto vypsání jsou na tématech: o zkažení hříchem, Trojice (která je pojednána popisně biblicky), vykoupení a spasení.

Spangenberg přejímá skoro všechny výpovědi z knížečky od Lieberkühna. Čtyři sta z pětiset padesáti zde uvedených citátů z Bible přejímá Spangenberg do Idey fidei fratrum. Celkem se odvolává Spangenberg v Ideji fidei fratrum na 1200 míst v bibli. Zvláštností je u Spangenberga postup určovaný historickým zájmem. Nejde mu o zobrazení statického učení.

Hlavní body obsahu:

(1) Je zdůrazněno postavení Ježíše Krista.

Tím je zdůrazněn opak racionalismu, který zpochybňoval božství Ježíše. Tato náchylnost odpovídá u Zinzendorfa zdůrazňované lásce k Spasiteli. Boha lze poznat pouze v Ježíši Kristu. Božství Starého zákona se potvrzuje tím, že Ježíš jej používal. Stejně jako Zinzendorf hovoří o Stvořitelské úloze Ježíše: Ježíš je Stvořitel, Prostředník a Spasitel. Téměř ve všech kapitolách se výroky odvozují od Ježíše Krista, u stvoření k obrazu Božímu, u Ježíše Krista, našeho Spasitele, o vůli Boží ke spasení a v kapitolách o víře, o spasení, o přikázáních, o lásce k Bohu a k bližním a o církvi Ježíšově. Současně tímto zdůrazněním osobního vztahu ke Kristu, rostoucím zdůrazněním Kristovy osoby, jeho vlivu na spasení po smrti a zmrtvýchvstání, podává Spangenberg výrazné svědectví živé víry v Krista.

(2) Podtržení lidské zkaženosti.

Člověk je svou přirozeností hříšný - to Spangenberg zdůrazňuje. Počítá jednoznačně s realitou zla. Je to vnější nebezpečí, ale ne pouze vnější. Zlo je v člověku. Každý je sám za sebe odpovědný, proto lze mluvit o vině. Spangenberg se obrací proti bagatelizaci hříchu a pádu v racionalistické teologii. Oběť Ježíšova je nutná kvůli zásadní zkaženosti nás, člověčenstva.

(3) Zdůraznění Trojice

K tématu Trojice přináší Spangenberg pouze biblická svědectví. Nepodílí se na žádné spekulaci, jak působí Trojice uvnitř Božství. Poukazuje na místa v bibli, ve kterých jsou jmenováni Otec, Syn a Duch svatý společně. Spangenberg tudíž nerozvíjí žádné učení o Trojici. Jeho prohlášení jsou přiznáním k Trojjedinosti Boží. Přitom pomíjí dogmatické pojmy jako na př. Trojice, osoba, přirozenost. V kapitole 8 O Otci, synu a Duchu svatém jsou uvedeni Otec, Syn a Duch svatý výlučně vedle sebe. Toto také pokorně přijímáme ve víře a modlitbě, zdůrazňuje Spangenberg. Přitom zachovává charakter tajemství Božího a jeho tří osob. To také odpovídá Zinzendorfovi, který jednou řekl: "tak dlouho, pokud je lidská duše v těle, má co činit s osobou Spasitele a potom bude ještě dostatek času nechat se informovat o jednoduchosti a duchovnosti Jeho Božství." Spangenberg se přiznává vědomě k trojjedinosti Boží a vystupuje tím proti tendencím racionalismu. Toto zdůraznění postavil Spangenberg vedle christocentrismu. V následující době převládalo cílené zaměření na christocentrismus, které získala Jednota bratrská vlivem Zinzendorfovým. Ale i u Spangenbergra je přiznání k Trojici až druhořadé ve srovnání s důrazem na zjevení Boží v Ježíši Kristu.

Je nápadné, jak relativně nesouvisle stojí vedle sebe kapitoly 9 až 11. Zde je předložena část správné víry, ale bez teologické reflexe. Lze v tom vidět začátek tendencí v Jednotě bratrské, kterým bude lidské myšlení podezřelé. Již synod r. 1789 nepřál žádnému rozhovoru o učení církve.

(4) Učení o církvi

V učení o církvi nalézáme výrazný rozdíl mezi teologií Spangenbergovou a Zinzendorfovou. Nápadné je následující: Zařazení kapitoly "O Ježíšově církvi" (Kap. 20) po kapitolách na téma "Spasení" (Kap. 16 - 19), ponechává jen malé ocenění pro postavení církve. Patří již téměř k Posledním věcem (Kap. 21 - 24). Také v Spangenbergově teologickém posouzení má "církev" špatné postavení. Ve svém náhledu na církev se orientuje podle empiricky zakoušených podob církve. Zde zřejmě ještě mocně působí jeho vlastní životní zkušenosti a separatistický přístup z doby jeho mladosti.

Z této pozice dochází potom Spangenberg k rozlišování "živých církví Ježíšových" a „Křesťanských náboženství“, čímž v tehdejší době byly míněny "konfese" resp. "denominace". Relativní hodnotu těchto viditelných církví nebo náboženských směrů vidí Spangenberg "při úpadku Církve Ježíšovy" pouze v tom, že brání totálnímu návratu k pohanství.

Pod tímto úhlem se dívá Spangenberg na církev jako na „velké dobro pro lidský rod“, které by nemělo být zavrženo. Sledujeme-li ale jeho vyličení historie, označuje ji jako stálý „úpadek“ církve. Klíčem mu je podobnost o pleveli mezi pšenicí. Pokud se ze začátku pozorností apoštolů dostatečně dařilo udržet plevel daleko, tak se v průběhu času vlivem nepozornosti podařilo pronikajícimu zlu Ježíšovy sbory zničit.

V tomto ze zkušenosti vyrůstajícím obrazu církve, která byla převážně poznamenána lidskými chybnými postoji, a proto je představena jako "temná a negativní", se Spangenbergovi nepodaří dopracovat se k teologicky kladnému porozumění pro církev. Pro něj jsou významné pouze "živé sbory Ježíšovy".

Zinzendorf naopak mohl v církvi teologicky pozitivně vidět milostivý dar Boží: "Ty duše roztroušené v celém světě, které svým srdcem patří Ježíši Kristu, mají účast na Duchu svatém a v duchu a v pravdě se modlí k Otci, jsou vlastně tělo Kristovo, dům Boží, stádo dobrého pastýře a patří ke království Božímu." Tyto skryté sbory, které jsou známé pouze samotnému Pánu, představují dle Spangenbergova církve Kristovu. Z této teologické výpovědi činí nyní Spangenberg pokus takové církve historicky prokázat. Nachází je u valdenských a u českomoravských bratří. Vychází z idealizovaného pojetí původní církve, ve které bylo zachováno věrnou péčí Ježíšových sluhů "čisté učení Evangelia" a "svatý a bohu libý život" pomocí církevní kázně v moci Ježíšově. Tím bylo zabráněno úpadku církve. Za náčrtem vytváření sboru, který se orientoval podle "apoštolských společenství", stojí samozřejmě vlastní zkušenosti se vznikem bratrských sborů. Problematické však je, že vztah k církvím zůstává nepromyšlen. Tak vzniká dojem, že bratrské sbory vznášejí nárok, že ony jsou těmi "živými sbory Ježíšovými".

Pokud se díváme se Spangenbergem na “bratrské sbory jako na ty, které ustavil náš Pán Ježíš Kristus ve své církvi proti postupujícímu úpadku v učení a životě”, vyvstává otázka: Není tímto teologickým nárokem přece jen popsán alespoň “malý díleček” opravdové Církve Kristovy, viditelné znamení té tzv. neviditelné církve? Je nápadné, že Spangenberg mluví vždy o bratrských sborech jen v množném čísle. Nemá představu nějaké Bratrské Jednoty jako celku, tak jak ji měl Zinzendorf.

Zvláštní je také, že Spangenberg “Křest svatý” a “Svatou večeří Páně” nepojednává podle předlohy Lieberkühna jako svátosti církve, tedy ne uvnitř kapitoly “O církvi Ježíšově”. Je o nich pojednáno v kapitolách “O víře” a “O spasení” bez vztahu k církvi.

Porovnáme-li Spangenbergovy a Zinzendorfovy názory na církve, jsou zde jednak podobné myšlenky, ale i zásadní rozdíly. Oba spojuje hledisko praktické účinnosti křesťanského života. S tímto hlediskem zažili oba vznik bratrských sborů. Zatímco Zinzendorf, který si teologicky cenil luterské církve a jejího učení, Augsburské konfese, a opravdu ji jako církev Kristovu uznával, mohl pro Jednotu najít teologicky zdůvodněné místo, Spangenbergovi se nepodařilo na základě jeho negativních zkušeností s církví a kvůli zidealizovanému obrazu apoštolské církve teologicky určit postavení bratrských sborů. I když neprojevil žádné porozumění pro celou církev, stal se přece rozhodujícím protivníkem separatismu (oddělování se). Pro něho však je to otázka sborové praxe a zásadněji ji teologicky nepromýšlí.

(5) Význam posvěcení

Z hlediska, že společnému životu, tedy praktické křesťanské existenci uvnitř sboru, náleží obzvláštní význam, je srozumitelné, že pro Spangenberg a Jednotu bratrskou spočívá na kapitole “posvěcení” určitý důraz. Při tom je Spangenberg opravdový zástupce evangelického učení o ospravedlnění a pomíjí falešný zákonický názor, kterému pietistické kruhy nesnadno unikaly, a který staví na lidských snahách jednotlivých věřících. Pro Spangenberg leží východisko posvěcení v ospravedlňujícím jednání Ježíšově a v jeho nezměrné lásce k nám lidem. Kristus sám je naše posvěcení, ono je dílem Ducha svatého. Nelze je získat vlastní silou, ale pouze uchopit ve víře jako dar. Dokonalost nepředstavuje pro Spangenberg žádný (nejvyšší) stupeň posvěcení, ale má být výrazem velikosti lásky, která platí všem. Také praktické výklady k přikázáním, podané v kapitolách 17-19, mají základ ve spasitelném jednání Kristově, vyrůstajícím z Boží lásky. Toto živé, vlastní zkušeností podepřené svědectví křesťanské etiky, žité ve víře a lásce, které zde Spangenberg nabízí, má trvalou hodnotu.

(8) K vlivu Idey fidei fratrum

Idea fidei fratrum byla v Jednotě bratrské hojně čtena. Vyšlo více vydání tohoto spisu. Také mimo Jednotu bratrskou došla dalekosáhlého uznání.

Hermann Plitt se ve stavbě svého spisu “O milosti a pravdě v Kristu Ježíši”, vydaného r. 1883, orientoval podle *Idey fidei fratrum* a chtěl tím také obsahově Spangenbergovo myšlenkové bohatství aktualizovat pro svou dobu.

Spangenberg byl muž uklidňující, ne tak provokující jako byl Zinzendorf. Ideou fidei fratrum připravil cestu Jednoty bratrské k “tichým v zemi”: církevní řády nerušit! - Z tohoto důvodu měl Spangenberg, obzvláště v 19. století, větší vliv než Zinzendorf. Dnes je nutné obojí: Potřebujeme provokační nárazky Zinzendorfovy, ale také střízlivou přímočarost Spangenbergovu. Oběma byla společná hluboká víra a láska k Spasiteli. A to také potřebujeme všichni. Potom mohou tak rozdílně obdarovaní lidé jako Zinzendorf a Spangenberg být údy jednoho těla Kristova a dokonce jedné viditelné Jednoty.

Michael Salewski. překlad: kal-i, redakčně upraveno a zkráceno

A. G. Spangenberg, Idea fidei Fratrum (2. část)

O Bohu Stvořiteli a Zachovateli všech věcí

§ 27.

Kdo upře pohled na zemi, na všechno co je na ní, na moře i nebe, na všechno to, co zde žije a projevuje se pohybem, na všechna tělesa, která mají svůj určený běh a přemýšlí o tom, toho nemůže napadnout žádná jiná otázka, než: Kdo toto všechno učinil a stvořil? Neboť když spatříme nějakou botu, hrnec nebo jinou nádobu, pak je mimo všechny pochyby, že musí být někdo, kdo tyto věci vytvořil. Jak by potom mohly tisíce, ba milióny věcí, které nevznikly, ani neexistují samy od sebe, být bez stvořitele, od kterého mají svůj počátek a kterým, jak se jemu líbí, jsou udržovány? Proto stojí v Písmu svatém: *Vždyť to, co lze o Bohu poznat, je jim přístupné. Bůh jim to přece odhalil. Jeho věčnou moc a božství, které jsou neviditelné, lze totiž od stvoření světa vidět, když lidé přemýšlejí o jeho díle, takže nemají výmluvu* (Ř 1,19-20). Nemůže tedy nikdo, kdo má rozum, pochybovat o tom, že musí být nějaký stvořitel všech věcí, nebo Bůh, o kterém nelze smýšlet jinak, než jako o Tom, který jest v sobě samém a pro sebe samého, který nemá nějaký původ nebo počátek. O lidech, kteří si chtějí namlouvat něco jiného, proto Písmo svaté mluví takto: *Bloud si v srdci říká: „Bůh tu není.“* (Ž 14,1) Když byl tedy svět stvořen, jak potom k tomu došlo, nezvěděli bychom bez Bible. Potud je to tedy věc víry, že tím, co nám o tom Bůh dává vědět, jsme si z jeho milosti jisti a nepochybujeme. K tomu patří i následující slova: *Ve víře chápeme, že Božím slovem byly založeny světy, takže to, na co hledíme, nevzniklo z viditelného.* (Žd 11,3)

§ 31.

Co pohnulo Boha ke stvoření světa, může srdce, které Jej poznalo, snadno nalézt. Protože On je v sobě samém požehnaný Bůh (1 Tm 1,11 a 6,15), kterému nechybí vůbec nic z dokonalosti a potěšení, nemohl proto stvořit svět tak, aby Jemu skrze to něco přibýlo. On je především, pokud jej máme popsat, láska (1 J 4,8.16). Láska se ráda sdílí a když nemá nikoho, s kým by se mohla sdílet, tak někoho hledá. A tak je tomu s Pánem Bohem v největší míře. On má úmysl miliónům a miliónům stvoření a zvláště lidem, činit dobro, nakolik Jej oni sami nechají, jakož i dávat jim to, co potřebují ke své existenci. To všechno je potom důvodem chvály jeho nádherné milosti.

§ 33.

Když se podíváme obzvláště na člověka, tak to možná chvílemi vypadá, jako by mu Bůh ponechal bezbřehou volnost jako rybám v moři. Kdo ale věří Písmu svatému, nemůže takto uvažovat. To nás totiž učí, že On, Pán, dává každému život, dech i všechno ostatní (Sk 17,25). Podobně On určuje člověku i cíl, když jej již předtím opatřil, kde a jak dlouho bude na povrchu země bydlet (Sk 17,26). Totiž to, že se člověk narodí v tom nebo onom čase a na tom či onom místě, není nikterak náhodné, ale učinila to ruka Boží (Ž 139,16). Pavel říká: *...avšak nepřestal dosvědčovat sám sebe tím, že jim prokazoval dobro: dával vám s nebe déšť i úrodu v pravý čas, sytil vás pokrmem a naplňoval radostí* (Sk 14,17). Bůh hledí na celý lidský rod: *Oči Hospodinovy jsou na každém místě, pozorně sleduje zlé i dobré.* (Př 15,3) ...on dává svému slunci svítit na zlé i dobré a déšť posílá na spravedlivé i nespravedlivé (Mt 5,45b).

§ 42.

Všemohoucnost Boží můžeme popsat lépe, než Jeho věčnost. Všechno, co Hospodin chce, to činí na nebesích i na zemi, v mořích i ve všech propastných tůních (Ž 135,6). Náš Bůh je v nebesích a všechno, co chce koná (Ž 115,3). Tím se dá odpovědět na mnoho otázek, které jsou jinak něčím nápadné. Například, když ubohý pohan uslyší, že je nějaký zlý duch, který svádí lidi a zakrývá jim oči, aby nemohli spatřit jasné a srozumitelné světlo evangelia o Kristu Ježíši, tak se ptá: Není přece Bůh větší než zlý duch, který je zván ďáblem? Nemůže jej přece Bůh usmrtit? Nemůže jej zničit? Odpověď je lehká. Bůh je samozřejmě větší než ďábel a může jej zajisté zničit, neboť Jemu není žádná věc nemožná. Ale On nechce a má k tomu moudrý důvod, proč jej ještě šetří pro čas svého soudu, se kterým jistě nebude prodlévat.

O obrazu Božím

§ 49.

Nyní ale přicházíme opět k člověku, o kterém jsme řekli již v §30, že byl stvořen podle obrazu Božího. Mojžíš nám neukazuje, v čem obraz Boží a podobnost s Bohem spočívala. Můžeme ale zřetelně rozpoznat, co bylo člověku před pádem vlastní a k čemu byl, skrze milost Ježíše Krista, opět obnoven. Tak se musíme na Ježíše Krista dívat nejenom jako na Beránka Božího, který se za nás obětoval Bohu, ale i jako na člověka. Vnitřním obecenstvím byl se svým Otcem a Duch svatý v něm spočíval. Zákon Boží měl ve svém srdci, to jest, byl naplněn láskou Boží i lidskou. Byl naplněn moudrostí a měl milost u Boha i u lidí, to jest, byl Boha poslušný a lidem vzácný.

Vůli Otce činil rád a ta byla jeho pokrmem, to jest, žil tím a hladověl po tom, aby činil vůli svého Otce. Nezakládal si sám na sobě a nevyhledával žádné pocty, neboť byl srdcem pokorný. Byl také dobromyslný, nelál, když mu bylo láno a nevyhrožoval, když trpěl, ale oddal se Otcí. Přesto horlil pro čest svého Otce a hněval se na lidi, když byli zatvrzelí. Jinak ale byl soucitný a jeho nitro bylo pohnuto, když viděl bídu chudých lidí. Těm, kdo potřebovali jeho pomoc, rád pomáhal, aniž by zkoumal, jsou-li jí hodni či nikoliv.

V pokušeních Satana stál pevně a nepohnutě, držel se Slova a příkazu Božího. Všechno očekával od svého Otce a trávil často celé noci v modlitbách. S poměry, ve kterých se podle vůle svého Otce nacházel, byl vždy a cele spokojen. Pokud přišly těžkosti, nesl je trpělivě a s plnou odevzdанostí do vůle svého Otce. Jeho jednání bylo svaté, mohl klidně předstoupit před své nepřátele a říci: “Který z vás mě může nařknout z hříchu, nebo mě důvodně obvinít?” Protože byl bez hříchu, nezemřel by, kdyby se sám nebyl vydal smrti za nás.

Co zde bylo řečeno o člověku Ježíši Kristu, nejsou žádné domněnky, to vše vysvítá s Písma svatého. Protože je Kristus výslovně zván obrazem Božím (Kol 1,15 - 2 K 4,4 - Žd 1,3), je z toho zřejmé, že Adam byl před pádem, když byl ještě rovný Bohu a nesl jeho obraz, právě také takový a takovými se staneme i my, až budeme v obraz Boží opět oblečení.

Když se ubohý člověk skrze víru v Krista stane Božím dítětem a novým stvořením, obraz Boží se v něm začíná obnovovat. Když pak roste v milosti a poznání Krista, stává se mu také to, o čem mluví Pavel: Na odhalené tváři nás všech se zrcadlí slavná zář Páně, a tak jsme proměňováni k jeho obrazu ve stále větší slávě - to vše mocí Ducha Páně (2 K 3,18). Vezmeme k tomu ještě tato Pavlova slova: *...oblecte nového [člověka], který dochází pravého poznání, když se obnovuje podle obrazu svého Stvořitele* (Kol 3,10). O tomtěž jsou následující slova: *...oblecte nové lidství, stvořené k Božímu obrazu ve spravedlnosti a svatosti pravdy* (Ef 4,24). Výše řečené lze krátce shrnout a bezpečně tvrdit: Obraz Boží, nebo podobnost s Bohem, spočívají v rozpoznání pravdy, poctivé spravedlnosti a svatosti.

přel. J. Just